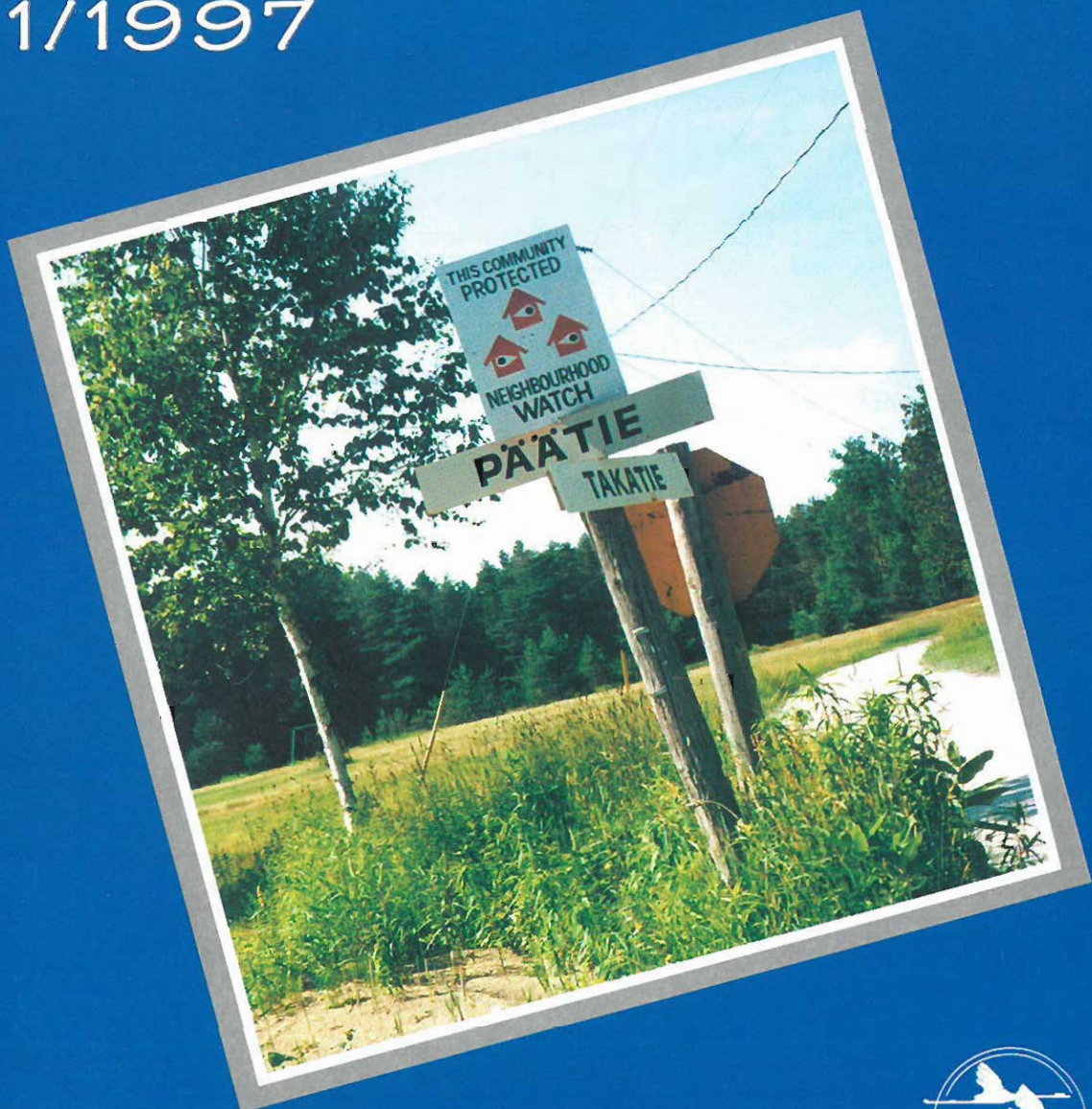

Siirtolaisuus Migration

1/1997

Siirtolaisuus – Migration 1/1997

24. vuosikerta / 24th year
ISSN 0355-3779

Julkaisija / Publisher:

*Siirtolaisuusinstituutti
Migrationsinstitutet
The Institute of Migration*
Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland
Puh. / Tel. (0)2-2317 536
Fax (0)2-2333 460
Internet: <http://www.utu.fi/erill/instmigr/>

*Pohjanmaan aluekeskus
Österbottens regioncenter
Regional Centre of Ostrobothnia*
Keikulinukuja 1, 61100 Peräseinäjoki,
Finland
Puh. / Tel. (0)6-4181 275
Fax (0)6-4181 279

Päätoimittaja / Editor-in-Chief:

Olavi Koivukangas

Toimitussihteeri / Editorial Assistant:

Taimi Sainio

Toimittajat / Editors:

*Maija-Liisa Kalhama,
Kalevi Korpela, Jouni Korkiasaari*

Toimituskunta / Editorial Board:

*Siirtolaisuusinstituutin hallitus
Administrative Board of the
Institute of Migration*

Tilaushinta / Subscriptions:

Finland och Skandinavien
40 FIM / vuosi / år
(4 numeroa / nummer)
PSP 800014-70355471
Other countries \$12.00 a year (4 issues)

Vammalan Kirjapaino Oy 1997

Sisältö • Contents

Pääkirjoitus • Editorial

Roinila, Mika

**Finland-Swedes in Canada:
Discovering Some Unknown Finnish
Facts**

Uola, Mikko

**Shanghai suomalaiset
Siperian emigrantteja, seikkailijoita ja
merimiehiä**

Kokko, Wladimir

**Inkerinsuomalaisten ”paluumuuton”
luonne**

Näkökulma

Kupiainen, Eeva

Simmelin ’muukalainen’ pakolaisena

Matkat

Kirja-arvioinnit • Böcker

Tiedotuksia • Notices

Saapuneita julkaisuja • Publications Received

*Kansi: Suomenkielisiä tiekylttejä voi nähdä tänäkin päivänä Kanadassa. Kuva Toronton läheltä vuodelta 1994.
(Kuva: Olavi Koivukangas, SI/VA)*

*Cover: You may still see Finnish signposts in Canada. This photo is taken near Toronto in 1994.
(Photo: Olavi Koivukangas, SI/VA)*

Sanoista tekoihin

Vuoden alussa valmistui maahanmuutto ja pakolaispoliittisen toimikunnan mietintö, ja se on parhaillaan lausuntokierroksella. Siirtolaisuusinstituutti tulee antamaan mietinnöstä oman näkemyksensä korostaen tutkimuksen merkitystä yhteiskunnalliselle suunnittelulle ja päätöksenteolle. Toimikunnan ehdotuksista mainittakoon seuraavat:

- Turvapaikkahaastattelut tulisi siirtää poliisilta ulkomaalaisviraston virkamiehille.
- Vuosittainen pakolaiskiintiö tulisi nostaa 500:sta tuhanteen henkeen.
- Turvapaikkalautakunta lakkautetaan ja muutoksenhaku siirtyy lääninoikeuteen.
- Turvapaikkamenettely valituksineen saa kestää enintään 18 kuukautta.
- Perheiden yhdistymistä helpotetaan ja siinä taataan myös muutoksenhakuoikeus.
- Valitus lääninoikeuteen lykkää pääsääntöisesti karkoituksen.
- Kehitetään rasistisen väkivallan ja syrjinnän seurantajärjestelmä.

Mietinnössä korostetaan hallittua maahanmuuttoa, mikä ottaa huomioon Suomen taloudellisen ja yhteiskunnallisen tilanteen. Kansainvälisen vastuun periaate edellyttää myös Suomelta pakolaisten vastaanottoa. Haluamme olla mukana EU:ssa yhteisesti päättämässä maahan-

muutto- ja pakolaispolitiikasta sekä niiden kustannusten jaosta.

Toimikunnan mielestä tavoitteeksi tulisi asettaa maahanmuuttajien ja pakolaisten joustava kotoutuminen Suomeen. Sosiaaliturva tulisi saada yhdeltä luukulta ja tulijoiden tulisi opiskella kieltä ja yhteiskuntatietoutta sekä valmentautua työelämää varten. Maahanmuuttajat nähdään suomalaista yhteiskuntaa rikastuttavana voimavarana.

Toivottavasti mietintö käynnistää vilkkaan keskustelun Suomen maahanmuutto- ja pakolaispolitiikan linjauksista osana kansainvälistä yhteisöä. On jo korkea aika, että tähän saakka virkamiespainotteiset maahanmuutto- ja pakolaisasiat siirtyvät hallituksen ja eduskunnan harteille. Mietinnön hyväksymisen jälkeen tarvittaisiin jatkossa hallituksen vuosittainen selonteko eduskunnalle tehdyistä toimenpiteistä.

Eduskunnan lisäksi keskustelua tarvitaan koko suomalaisessa yhteiskunnassa maahanmuuttajistamme ja pakolaisistamme. Äärioikeistolaisella suuntauksella, jonka keskeinen käyttövoima on ulkomaalaisvastaisuus, on kannatusta myös Suomessa. Keskustellen voimme edistää parhaiten suvaitsevaista ja monikulttuurista Suomea.

Olavi Koivukangas

From Words to Actions

At the beginning of the year the report of the Immigration and Refugee Policy Committee was finalised and it is currently available for discussion and comments. The Institute of Migration will duly present its views on the report, emphasizing the role of research in national planning and political decision-making. Some significant proposals from the Committee's report are that:

- The interviewing of asylum-seekers should be transferred from the Police to the Directorate of Immigration
- The annual refugee quota should be increased from 500 to 1000
- The Asylum Appeals Board should be disbanded, and applications for reconsideration should be shifted to the Provincial Court
- The process of applying for asylum, including complaints, should not take more than 18 months
- Family reunions will be made easier, and will include the right to apply for reconsideration
- Complaints to the Provincial Court generally postpones the deportation of the applicant
- A follow-up system to counter racial violence and discrimination will be developed.

The report emphasizes a controlled immigration which takes into account the economic and social situation in Finland while acknowledg-

ing that Finland has an international responsibility to accept refugees. Finland wants to be involved in EU decision-making regarding immigration and refugee policy, and how to equitably share the costs involved.

One aim of the Committee is to ensure a comfortable adjustment when immigrants and refugees settle in Finland. Social security benefits should be obtainable from one office, and newcomers should be motivated to undertake work skills and language study and work experience as soon as possible. Immigrants are regarded as assets who enrich Finnish society.

Hopefully the report will initiate lively discussion about the shaping of Finnish immigration and refugee policy, and Finland's role as a part of the international community. It is well overdue that policy, which in the past has been formulated mainly by public servants, becomes more the responsibility of the Government and Parliament. In the future there is a need for the Government's annual report to be presented to Parliament.

In addition to the parliamentary discussion there is a need for widespread public debate concerning our immigrants and refugees. The right wing movement, with its central element of xenophobia, also has support in Finland. This debate is the best way to promote the concept of a tolerant and multicultural Finland.

Olavi Koivukangas

Finland-Swedes in Canada: Discovering Some Unknown Finnish Facts

Mika Roinila

The Finland-Swedes in Canada have received very little interest amongst scholars, although some proposals for their study has been made in the past (Sillanpää, 1987). From the limited sources and literature available on Finland-Swedes in the United States, only a few pages have been devoted to considering this ethnolinguistic minority in Canada (Myhrman, 1972; Sandlund, 1981). This article presents some new findings which deal with research on the migration, settlement and ethnic relations of Finland-Swedes in Canada. In compiling data and information from a detailed survey of Finland-Swedes, interviews, archival sources, and contacts across the country, a number of new facts have emerged that will undoubtedly change some of the previously held beliefs on the presence of the Finnish immigrants. It is most surprising to note that in Canada, Finnish-speaking individuals have not shown interest in studying their Swedish-speaking compatriots. While the population size of the Finland-Swedes in Canada is small, the

*Mika Roinila, M.Sc., Ph.D. (ABD).
Dept. of Geography, University
of Saskatchewan, Canada.*

Finland-Swedes themselves, in turn, have shown little interest in documenting their own immigration history. Thus, it is hoped that the ongoing research will enable the two ethnolinguistic groups to recognize and appreciate one another to a greater degree, and some of the history of the early Finnish immigration – more specifically, Finland-Swedish immigration, will be documented and preserved.

Some early immigrants to Canada

A very limited amount of census data is available on Finland-Swedish immigration to Canada. Data on immigrants with a Finnish racial origin and a Swedish mother tongue was collected for the period 1921–1941, during which time Statistics Canada kept accurate records on racial origin and mother tongue (Table 1). Since 1941 data on racial origin and mother tongue was no longer asked. In examining this table, it is noted that the greatest increase of Finland-Swedes occurred during the 1920's, which was part of the second major wave of immigrants arriving from Finland.

An interesting discrepancy oc-

curs with the Statistics for 1941 between the number of individuals born in Finland and the number of individuals claiming Finnish racial origins. The 1941 Census records that while 2065/24387 (8.5%) Finnish born individuals listed their birthplace as Finland and Swedish as their mother tongue, only 1040/41683 (2.5%) individuals listed having Finnish racial origins and a Swedish mother tongue. Perhaps the difference in these values correlate to the desire of many individuals who wanted to cover up their origins due to the Second World War. Instead of claiming Finnish origins, they identified with a Swedish racial origin. Provincially, the period 1921–1941 shows the growth of the Finland-Swedes in British Columbia as well as Ontario, especially in the 1920's (Table 2).

Over the years, Census questions have changed, which makes it difficult to trace the Finland-Swedish population in Canada. While the recent 1991 Census provides the most recent figures of Finland-Swedes in the country, the 1941 Census does present data on the urban concentration of Finland-Swedes in Canada (Table 3).

Table 1. Finland-Swedes in Canada, 1921–1991

Finnish Racial Origin	Mother tongue			Total
	English	French	Finnish Swedish Other	
1921	470	0	14821 405 78	15774 ¹
1931	1393	27	34497 1825 365	38107 ¹
1941	3594	147	36542 1040 360	41683
1951	10795	183	30780 - ² 1987	43745
1961	16874	489	40301 - ² 1772	59436
1971	23625	305	33135 1125 ³ 1025	59215
1981	20155	130	----- 32030 ⁴ -----	52320
1991	-	-	28100 975 70140	99215

Sources: 1921–31 data from Mother tongue of population 10 years of age and over, by racial origin, 1931–1921. 1931 Census of Population, Vol. I, Table 48.

1941 data from 1941 Census, Vol. I, Table 47. Population by mother tongue, racial origin and sex, for Canada 1941.

1951 data from Vol. II, Table 48. Population by mother tongue, origin and sex for Canadian rural farm, rural non-farm and urban areas, 1951.

1961 data from Series 1.3 Population, Language by ethnic group, Bulletin 1. 3–10, Cat. No. 92–561, Vol. I – Part: 3.

1971 data from Cat. No. 92–735, Vol. I – Part: 4, Bulletin 1. 4–7, Table 21, Population by ethnic group showing a) mother tongue b) language most often spoken at home, c) official language and sex, Canada, 1971.

1981 data from Population by selected ethnic origins, mother tongue, and sex, showing official language, for Canada and provinces. Cat. No. 92–911, Table 4, 1981.

1991 data from unpublished Census material, custom cross-tabulations, 1995.

¹) Includes only Finnish population of 10 years of age and over. Total Finnish population for 1921 = 21494, 1931 = 43585, thus leaving some 5720 and 5478 under 10 year olds in the Finnish population during these census years.

²) Swedish mother tongue is included in the "other" category

³) Value found for "Scandinavian" languages – includes Swedish, Norwegian, Danish and Icelandic.

⁴) All languages other than English or French are listed under the "other" category.

Table 2. Swedish mother tongue and Finnish racial origin by province, 1921–1941

Province	1921	1931	1941
P.E.I.	0	0	0
Nova Scotia	1	7	7
New Brunswick	1	4	5
Quebec	0	105	93
Ontario	134	799	759
Manitoba	23	50	28
Saskatchewan	51	69	63
Alberta	76	83	62
British Columbia	119	1350	1016
Yukon	-	16	27
N.W.T.	-	2	5
Total	405	2485	2065

Source: 1931 data for Swedish mother tongue, born in Finland – Vol. IV, Table 81; 1941 data for Swedish mother tongue, born in Finland – Vol. II, Table 35, Population by official language, mother tongue and birthplace for Canada and provinces (Table 35) and cities over 30,000 (Table 36)

Table 3. 1941 data for Swedish mother tongue, born in Finland – and 1991 Finnish ethnicity with Swedish mother tongue

City	1941	1991
Vancouver	270	340
Toronto	87	175
Hamilton	86	30
Montreal	47	20
Winnipeg	18	20
St.Catherines	16	10
Sudbury	14	-
Windsor	14	-
Victoria	11	25
Ottawa	9	15
Fort William	8	-
Calgary	7	30
Kitchener	-	20
Edmonton	4	10
Regina	-	10
Saskatoon	-	10
Thunder Bay	-	10

Source: 1941 Census, Vol. II, Population by official language, mother tongue and birthplace for Canadian cities over 30,000 (table 36); Unpublished 1991 Census data.

Finland-Swedes on the West Coast

From literature on Finnish immigration to Canada, some changes will need to be made in regard to the earliest known settlers. In British Columbia, the earliest Finnish settlers were believed to have been Finns who moved to North Wellington in 1885 from the United States to take up coal mining (Rinta, 1996). However, one of the very first Finland-Swedes on the West Coast arrived five years earlier. Work by Myrman (1974), and accounts from the Victoria Daily Colonist (Nov.25,1951), notes that Viktor Jakob Holmlund, later Captain Victor Jacobson (1852–1949) of Pedersöre, Finland, arrived in Victoria in 1880. Jacobson aban-

done the brig "City of Quebec" he was sailing with, and eventually found his fortune as a seal hunter along the West Coast. He was married, raised a large family, and even helped bring his mother, 70-year old Mrs. Holmlund (1826–1922) from Finland in 1896 to live with the growing family in Victoria. Jacobson owned a number of schooners and the sternwheeler "Distributor", which was made into a "second home".

One of the first Finn-Swedes to settle in Vancouver was Sea Captain Knut Alfred Grönlund (1871–1930). Grönlund was born in Kristinastad, and was one of the earliest Finland-Swedes to join the Swedish Society Svea. According to its membership records, Grönlund arrived in Vancouver in 1886 (Swedish Society Svea Records).

Another early Finland-Swede from Kristinastad was Emil Peterson (1870–1937), who arrived in Vancouver in 1888 (Rauanheimo, 1930; Howard, 1970; Myhrman, 1972). For a number of years, Peterson was employed as an engineer on the tugs of the harbour, but moved on to become a courthouse and immigration office interpreter. For years, he was an active member in the Vancouver Pioneer Association, and joined the Swedish Augustana Lutheran Church of Vancouver in 1929, where the church records show that Peterson arrived in "America" in 1887 (Vancouver Augustana L.C. Records, 1995).

Some of the early Finland-Swedes in Vancouver helped found the First Swedish Evangelical Lutheran Church, organized in 1903. In 1909, Finland-Swedes

established their own congregation in New Westminster, named the Immanuel Evangelical Lutheran Church, which was supported by many Swedish-speaking Finns. In comparison, the Finnish-speaking immigrants established congregations in the Vancouver area much later, during the 1920's (Raivio, 1975).

Finland-Swedes in the Prairies

Some of the earliest Finland-Swedes in Alberta have been also found in church records. William Carlson of Närpes (b. 1869) arrived Alberta in 1887, while Erik Johanson of Nykarleby (b. 1865) arrived in 1898. The remaining Johanson family arrived in 1900. Carlson and the Johanson's all lived in the well known Swedish settlement area near Wetaskiwin in the early 1900's (Bethlehem L. C. Records, Wetaskiwin, Alberta; Palmer, 1972).

A number of immigrants from Finland as well as Sweden established settlement colonies on the Prairies. These include New Finland (founded in 1888) and the New Stockholm (founded in 1885) settlements in southeastern Saskatchewan. It is interesting to note that amongst the New Finland colony, no Finland-Swedes settled in the area (Mattson-Schelstraete, 1982). Correspondence with a number of area residents indicate that among the Finns in New Finland, no Finland-Swedes were present (Birt, 1996; Knutilla, 1996; Luhtala, 1995; Mäki, 1995; Denet, 1995; Sask. Prov. Archives). Although many arrived from the Österbotten area of Finland, none arrived

from the coastal areas where the Finland-Swedes are found.

In the Stockholm settlement, even though correspondence with people such as Ferdy Baglo (1995) – an authority on the Swedish Augustana Synod congregations, who also had his first pastoral appointment at the Stockholm Lutheran Church states that no Finland-Swedes lived in Stockholm, two Finland-Swedes were discovered in the records of the Evangelical Covenant Church. These include the names Hendrickson, (b. 1840) along with the names of Hustin and Tuokla (b. 1851) and both arriving in Saskatchewan in 1895. No further information on these individuals is found (Halliwell & Persson, 1959).

A third group settlement was formed in western Manitoba, north of Brandon. This was the Scandinavia Colony, and was established in 1886. A year earlier, in 1885, a number of people from Northern Europe were looking for a place to settle, and with the help of the federal government, were offered townships in the Erickson, Manitoba area. In 1893–94, a two Finland-Swedish families also emigrated to the region. According to records, the Köping family had their roots in the Österbotten area (west coast) of Finland. Erik Köping (born 1849) and his wife Wilhelmina (born 1852), both were born in Petalax, Finland. At least two of their children were also born in Finland, son Reinhold in 1875, and daughter Matilda in 1882. A second family involves the Eric Nystrom family who settled in the Scandinavia Colony in 1894. The Nystrom's were from Vörå

and Mustasaari, Finland. Descendants of both families still reside in the area (Bethlehem L. C. Records; Centennial History of the Rural Municipality of Clanwilliam and Village of Erickson, 1984).

In Winnipeg, some of the earliest records of Finnish immigrants indicates the arrival of Finns after 1905 (VanCleaf, 1952). New data indicates that the first Finnish immigrants in the Manitoba capital arrived in 1903, when Johan Larson Tjainen and Sofia Wilhelmina Tjainen (nee. Hjukisön) joined the Swedish Evangelical Lutheran Church (Augustana Synod). East of Winnipeg, the Thunberg family from Wöråfors, Finland arrived in Whitemouth, Ontario (today Manitoba) in 1892. The family moved to Winnipeg in 1911 and also joined the Swedish congregation (Swedish Evangelical Lutheran Church Records, Winnipeg, 1995). Technically, the borders of Manitoba and Ontario were not in place until 1912, and thus areas of present-day eastern and western Manitoba were part of either Ontario or the Northwest Territories.

Finland-Swedes in Eastern Canada

Finnish immigration, including the Finland-Swedes in Thunder Bay have been well documented, and the earliest Finland-Swedes to settle in the Lakehead region arrived in the 1880's. This included Andrew Johnson of Närpes (1877–1905) and Gabriel Erickson who also came to

work on the construction of the Grand Trunk Railway (Myhrman, 1972). Others followed in the 1890's, but the immigration of Finland-Swedes to the region did not increase dramatically until the turn of the Century.

The first Finland-Swedish congregation was established in 1906, with the founding of the St. Ansgarius Mission of the St. John's Anglican Church of Port Arthur. The minister chosen to develop the mission was Knute S. Totterman of Ingå, Finland (b. 1873), a charismatic young Finland-Swede who was ordained in the United States. Totterman planned on building a church which he was able to raise money for. However, the project was too ambitious for the small congregation, and as their numbers declined, his work was barred for lack of funds. After these difficulties and set-backs, Totterman left Port Arthur in 1908, leaving a congregation with debts, an unfinished church edifice, and no congregation. The mission dissolved in 1909. Nothing is known of Totterman after his departure (Barr, 1992). Over the three year life-span of this small congregation, a number of Finland-Swedes and others joined.

Interestingly, the Totterman name appears among the membership roll of the St. Ansgarius Swedish Church as Olga Lovisa Totterman, also from Ingå, Finland (b. 1871), as the wife of Gustaf Vilhelm Lindström of Karis, Finland (b. 1859). Given the birthplace and date, the two Totterman's may have been related. No other information on this connection, however, has been

found (St. Ansgarius Swedish Church Records). The church building was sold to a Norwegian congregation in 1912, and is currently in private hands.

The arrival of the Rev. Totterman in 1906 also caused Swedish-speaking Lutherans at St. John's to apply for their own minister through the Swedish Augustana Synod located at Rock Island, Illinois. Pastor Sjögren arrived in July, 1907, and found enough Lutherans to form a congregation in each town. Fort William completed construction of the Zion church in 1909, and in Port Arthur, the Immanuel Lutheran Church was erected in 1912 (Barr, 1992).

Although a few Finland-Swedes still participate in the Zion Lutheran Church in Fort William, the Immanuel Lutheran Church has always been the stronghold of Finland-Swedes. Earliest members of this congregation included Ida Danielson of Finnström, Åland Islands (b. 1877), who joined the congregation in 1906, followed by others (Immanuel L. C. Records). The Immanuel Lutheran Church has over the years remained an "ethnically exclusive church", and caters to the Finland-Swedish community (Boegh, 1991). It is unfortunate that little of this congregation is known amongst the Finnish-speaking residents of Thunder Bay, nor has the congregation been recognized in literature of Thunder Bay Finns and their religious activities (Metsäranta, 1989; Raivio, 1975, 1979).

The Finland-Swedes appeared in the 1920's in Toronto, and al-

though arriving later in Toronto compared to other Finnish immigrants, a number of interesting facts emerge from the Finland-Swedish population which have remained uncovered until now.

Finland-Swedish newspapers, hockey players and inventors.

From research on ethnic newspapers at the Institute of Migration and the National Archives of Canada, the existence of a Finland-Swedish newspaper published in Toronto was discovered, which has not been recognized amongst Finnish historians. The newspaper "Canada Svensken" was established in 1961 by Thorwald Wiik, a Finland-Swede born in Finland in 1915, and immigrating to Canada in 1928 at the age of 13 (MHSO-SWE-4257-W11). Initially published semi-monthly, the paper later became a monthly publication. As this paper was provided free of charge to Finland-Swedes and others interested in a Swedish language newspaper in the Toronto area, it depended almost totally on advertisements derived from businesses and private enterprise. After a lengthy struggle to keep the paper in operation without government assistance, the paper folded in 1978 after 17 years of publication (National Archives of Canada).

Amongst the many sports that have attracted athletes, hockey as a Canadian sport has received much attention in both Canada as well as Finland. While Finnish hockey fans are very keen in knowing about their countrymen

Pentti Lund was one of the first Finnish hockey players in Canada. (Photocollection of Institute of Migration).

in the National Hockey League, it is interesting that very few are aware of the impact and involvement Finland-Swedes have had in the area of Canada's national sport.

Finns are all aware of present NHL stars such as Jari Kurri, Esa Tikkanen, Teemu Selänne, and many others dating back to the Calder Trophy winner of 1949 Pentti Lund of the New York Rangers. However, very few are

aware of Ray Timgren, who is the first Finn, more specifically Finland-Swede, to win a Stanley Cup. Two in fact!

Ray Timgren was born in 1929 some two years after his parents had immigrated from Terjärv in Österbotten, to Windsor, Ontario. Timgren began his hockey career early, playing with junior hockey clubs, moving up the ranks to the Toronto Marlboros, when he was signed to a contract with the

Toronto Maple Leafs in December 1948. Playing in his first year with the Leafs he was part of the 1949 Stanley Cup winning team that included Bill Barilko, Max Bentley, Turk Broda, Ted Kennedy, and Howie Meeker. A second Stanley Cup was won in 1951 (Timgren, 1996; Myhrman, 1972).

Another Finland-Swede who has been involved in professional hockey is Henry Åkervall. Born in Port Arthur, Åkervall has Finn-Swede roots in Övermark and Sundom. Åkervall was the captain of the Canadian Olympic Hockey team which participated at the 1964 Winter Olympics in Grenoble, France. In the late-1960's, he briefly coached the Tampere Tappara hockey team in Finland (Åkervall, 1996).

Some Toronto area residents, beginning as early as 1913 with the establishment of a coffee importing business, became entrepreneurs. Among the Finland-Swedes best known in the area is Erhard J. Alm of Kronoby (1904–1984) who invented the tire changer and various vulcanizing equipment used in service stations worldwide (Racinsky, 1996; Myhrman, 1972).

After years of experimentation and partial successes, the revolutionary tire vulcanizer was invented in 1957, and sold over 10,000 machines in forty countries in just a few years. By the early 1960's, Vulcan Equipment was employing over 100 people, many of them Finland-Swedes. The Vulcanizer line went on to truck and large earthmover machines, tire spreaders and soon equipment for conveyor belt re-

pair. In 1962, the Vulcanizer business branched off to include a Belt Vulcanizer plant under the name Shaw-Almex in Parry Sound, Ontario, while the main operation of tire vulcanizing and large machinery moved to the United States much later. Many other inventions were developed such as a line of jacks and hoists, a tire spreader, and finally a dredge pump and block laying machines. The entire vulcanizing industry is still owned by members of the family.

Conclusions

The above material is a brief look at the Finland-Swedish immigration and immigrant activities in Canada. While some Finland-Swedes in the Osterbotten area may have heard of names such as Timgren and Alm through the daily newspaper *Vasabladet*, the majority of the country's Finnish-speaking majority is oblivious to these names along with their accomplishments. The early settlement history of the people of Finland in Canada will need much work, when the forgotten ethnolinguistic minority of Finland-Swedes is included in the analysis of a cohesive and complete picture of Finnish immigration to Canada. It is hoped that the Finnish-speaking and Swedish-speaking Finns will be able to change the words of A. B. Alcott which appear to exemplify much of the knowledge held by the two groups of one another: *"To be ignorant of one's ignorance is the malady of the ignorant."*

Bibliography

- Alcott, Amos Bronson** (1799–1888): "Table talk". in Davidoff, Henry (ed.). *The Pocket Book of Quotations*. Pocket Books, New York, 1952.
- Barr, Elinor**: "Swedes at the Lakehead, 1900–1930", in the *Thunder Bay Historical Museum Society, Papers and Records*, Vol. 20, 1992, pp. 50–62.
- Boegh, Elizabeth**: *Immanuel Lutheran Church: The History of Immanuel Lutheran Church, 1906–1991, 85th Anniversary booklet*, Thunder Bay, Ontario, 1991.
- Centennial History Committee** of the Rural Municipality of Clanwilliam and Village of Erickson, *Forest to Field: History of the Rural Municipality of Clanwilliam and Village of Erickson*, Erickson, Manitoba, 1984.
- Halliwell, Gladys M. & Persson, M. Zetta D.**: *Three Score and Ten 1886–1956. A Story of the Swedish Settlement of Stockholm and District*, Yorkton, SK, 1959.
- Howard, Irene**: *Vancouver's Svenskar: A history of the Swedish community in Vancouver*, Vancouver Historical Society, Vancouver, B.C., 1970.
- Mattson-Schelstraete, Nancy** (ed.): *Life in the New Finland Woods, Rocanville, SK*, 1982.
- Metsäranta, Marc** (ed): *Project Bay Street: Activities of Finnish-Canadians in Thunder Bay before 1915*. Thunder Bay Finnish-Canadian Historical Society, Thunder Bay, 1989.
- Myhrman, Anders M.**: *Emigrantbiografier, Åbo Akademi Bibliotek Stencilserie 6*, Åbo, 1974.
- Myhrman, Anders M.**: *Finlandssvenskar i Amerika, Skrifter utgivna av Svenska litteraturselskapet i Finland*, Nr. 453, *Folkvísstudier IX*, Helsingfors, 1972.
- Palmer, Howard**: "Scandinavian settlement in Western Canada", in *Land of the Second Chance: A History of Ethnic Groups in Southern Alberta*, Lethbridge Herald, 1972.
- Sandlund, Tom**: "Patterns and reasons in the emigration of Swedish Finns", in Karni, Michael (ed.), *Finnish Diaspora I. Multicultural History Society of Ontario*, Toronto, 1981, pp. 215–230.
- Sillanpää, Lennard**: *Finnish Swede Immigration to Canada: A Neglected Chapter of the Finnish Canadian Experience*, CREME Working Paper Series #14, Dept. of Sociology and Anthropology, Carleton University, Ottawa, 1987.
- Swedish Society Svea Records**, Swenson

Swedish Immigration Centre, Augustana College, Rock Island, Illinois.
Victoria Daily Colonist. Victoria, B.C., Nov. 25, 1951.
Raivio, Yrjö: Kanadan Suomalaisen His-

torian (2 vol.). Canadian Suomalainen Historiaseura. Vol. 1, Copper Cliff, 1975 & Vol. II, Sudbury, 1979.
Rauanheimo, Akseli: Kanadan Kirja. Porvoo, 1930.

Van Cleef, Eugene: "Finnish settlement in Canada", *Geographical Review*, Vol. 42:2, 1952, pp. 253–266.

Personal correspondence and interviews with:

Baglo, Rev. Ferdy: Correspondence, Feb. 17, 1995, Sardis, BC.
 Birt, Hazel: Correspondence, May 22, 1995, Winnipeg, MB.
 Denet, Carl: Correspondence, Oct. 10, 1995, Whitewood, SK.
 Knuttila, Murray: Interview Nov. 5, 1996, Regina, SK.
 Luhtala, Archie: Correspondence, Oct. 10, 1995, Tantalton, SK.
 Mäki, Myra: Correspondence, Oct. 26, 1995, Whitewood, SK.
 Racinsky, Ethe: Interview May 18, 1996, Scarborough, ON.
 Rinta, Ray: Correspondence, Nov. 11, 1996, Vancouver, BC.
 Timgren, Ray: Interview May 16, 1996, Manilla, ON.
 Åkervall, Henry: Interview May 2, 1996, Thunder Bay, ON.

Archival sources:

National Archives of Canada, Ottawa, Ontario.
 Multicultural History Society of Ontario, MHSO-SWE-4257-W11. Interview of Thorwald Wiik, by M. Bolin (Toronto, Jan. 19, 1978)

Saskatchewan Provincial Archives Board, Saskatoon, Saskatchewan.
 Swenson Swedish Immigration Centre, Augustana College, Rock Island, Illinois, USA.

Church Records:

Bethlehem Lutheran Church (Augustana Synod) Records, 1891–1921, Erickson, Manitoba.
 Evangelical Covenant Church Records, 1888–1967, Stockholm, Saskatchewan.
 First Swedish Evangelical Lutheran Church – Augustana Lutheran Church Records, 1903–1953, Vancouver, BC.
 Immanuel Evangelical Lutheran Church (Augustana Synod) Records, 1906–1953, Port Arthur, Ontario.
 Immanuel Evangelical Lutheran Church (Augustana Synod) – Mount Zion Lutheran Church Records, 1909–1989, New Westminster, BC.
 St. Ansgarius Swedish Church Records, 1906, Port Arthur, Ontario.
 Swedish Evangelical Lutheran Church (Augustana Synod) Records, 1890–1920, Winnipeg, Manitoba

Shanghaiin suomalaiset Siperian emigrantteja, seikkailijoita ja merimiehiä

Mikko Uola

Suomalaisten kontaktit Kiinaan ja yleensä Kaukoitään saivat alkunsa sen jälkeen, kun Ruotsiin oli vuonna 1731 perustettu Itä-Aasian kauppaseura. Tämä harjoitti parin vuosisadan ajan säännöllistä kauppaa Kiinan kanssa. Kauppaseuran laivat purjehtivat Kiinaan, ja 1700-luvulla niiden miehistöstä moni oli kotoisin Suomesta. Myös laivojen päällystöön ja Kantonissa sijainneen ruotsalaisen kauppaseman henkilöstöön kuului kauppaseuran toiminnan alkuvuosikymmeninä muutama suomalainen.

Tällaisten henkilöitten välityksellä Suomeen saatiin ensimmäiset maanmiesten omakohtaisiin havaintoihin perustuneet tiedot Kiinasta. Peter Johan Bladh toimi 1770- ja 80-luvuilla kauppaseuran Kantonin-aseman päällikönä, ja Israel Reinius oli jo vuonna 1746 osallistunut kadettina Kiinan-matkalle. Reinius piti matkallaan päiväkirjaa julkaisten vuonna 1749 Turun akatemiassa ensimmäisen suomalaisen Kiinaa käsittelevän väitöskirjan ”An-

Mikko Uola, valt. tri. Kirjoitus perustuu hänen v. 1995 ilmestyneeseen tutkimukseensa ”Suomi ja keskuksen valtakunta. Suomen suhteet Kiinan tasavaltaan 1919–1949”.

märckningar samlade under en resa til China”. Bladh puolestaan ansioitui Kiinassa tekemiensä luonnontieteellisten havaintojen julkaisijana.

Vaikka jonkin verran suomalaisia muutti erityisesti 1800-luvulla Venäjän Kaukoitään, Kiinaan muuttajia ei Suomesta juuri löytynyt. Ne muutamat harvat suomalaiset, jotka Kiinassa kävivät tai siellä jonkin aikaa asuivatkin, olivat joko liikemiehiä tai laivoista Kiinan satamiin jääneitä merimiehiä taikka muita satunnaisia kulkijoita ja seikkailijoita. Heidän määränsä oli joka tapauksessa niin vähäinen, ettei siirtolaisuutta sen varsinaisessa merkityksessä Suomesta Kiinaan tunnettu. Suomalainen kaupparenkulkukaan ei Kiinan satamia juuri sivunnut. Kaukoitään purjehtineet harvalukuiset suomalaiset merimiehet olivatkin tavallisesti pestautuneet ulkomaisiin laivoihin.

Muutamat 1800-luvun loppupuolen lehtiartikkelit kertovat kuitenkin satunnaisista kontakteista Kiinaan. Melkoinen erikoisuus oli esimerkiksi hankasalmlainen maakauppias Matts Pietiläinen, joka jo 1860-luvulla kierteli Kiinassa. Samoin on ollut todellinen kosmopoliitti se nimikir-

jaimia H.B. käyttänyt suomalaisliikemies, joka 1870-luvulla teki kauppaa englantilaisten kanssa Kiinan rannikon satamakaupungeissa Amoyssa ja Foochowssa. Kun Kiinan pääkaupungissa Pekingissä ei vielä 1880-luvun alussa ollut yhtään kelloseppää, houkuteltiin Pietarissa toiminut suomalainen kelloseppä Jungqvist opiskelemaan kiinaa ja muuttamaan Pekingiin.

Myös muutamat Venäjän sotaväessä Kaukoitässä palvelleet suomalaiset joutuivat tekemisiin kiinalaisten kanssa. Eräät sotilaitten Suomessa julkaistut Kiinan-kuvaukset välittivät Suomeen eksoottista Kiina-kuvaa. Erityisesti venäläisessä eskaaderissa Kiinan vesillä vuosina 1861–62 purjehtinut kapteeniluutnantti Fredrik Oskar von Kraemer kirjoitti kokemuksistaan Suomen lehtiin. Tämä meriupseeri yleni sittemmin amiraaliksi ja nimitettiin Venäjän meriministeriksi. Edellä mainittujen satunnaisten Kiinan-kävijöitten ohella suomalaiset tutkimusmatkailijat rupesivat 1800-luvun lopulta lähtien tekemään tutkimusmatkoja Kaukoitään, ja muutamat heistä sivusivat myös Kiinaa.

Ensimmäinen tutkimusmatkansa Kiinan alueelle ulottanut

Tutkimusmatkailija C. G. Mannerheim (oikealla) Cuogongbaosin temppelissä, Lanzhoussa, varakuningas Shenin (etualalla) päivällisillä muiden länsimaisten ja kiinalaisten kutsuvieraiden seurassa 12.3.1908. (Kuva: kirjasta C. G. Mannerheimin valokuvia Aasianmatkalta 1906–1908. Keuruu 1990, s. 130 seuraava.)

suomalaistutkija oli kielitieteilijä G.J. Ramstedt, joka vuonna 1898 matkusti Mongoliaan tutkimaan mongolin kieltä, ja hänen matkansa ulottui myös Kiinan puolelle vuonna 1899. Ramstedt palasi Kiinan Sinkiangiin vuonna 1905 tutkimaan tunguusikieliä. Tämän jälkeenkin hän kävi kaksi kertaa Kiinan rajoilla: vuonna 1909 hän teki arkeologisia tutkimuksia Mongoliassa yhdessä Sakari Pälsin kanssa ja 1912 hän kävi samalla alucella kielitieteilijä Arvo Sotavallan kanssa. Maantieteilijä J.G. Granö puolestaan matkusti tutkimusmatkalle Kiinan luoteisosiin vuonna 1906.

Suomalaissyntyinen Venäjän armeijan eversti C.G. Mannerheim ei ollut varsinainen tutkimusmatkailija, kun hänet lähetettiin vuonna 1908 ratsastusmatkalle Kiinaan. Venäjän yleisesikunta halusi lähettämällä tiedustelijan alueelle saada selville, missä

määrin Kiinan keskushallitus oli onnistunut rajaseudulla vakiinnuttamaan vaikutusvaltaansa. Lisäksi Mannerheimin oli kerättävä sotilaallista ja tilastollista aineistoa, tarkistettava tiekarttoja sekä laadittava uusia. Hyvän naamion Venäjän yleisesikunnan määräyksestä tehdylle sotilaalliselle tiedustelulle tarjosi Mannerheimin värväytyminen suomalaiseksi tutkimusmatkailijaksi. Sotilaallisen tiedustelun ohella Mannerheim otti peitetehtävänsäkin niin vakavasti, että hänen matkansa tuloksena Kansallismuseoon kertyi mittava itämaisten esineitten kokoelma.

Olennaiseksi suomalaisten Kiina-tietämyksen lisääjäksi tuli 1900-luvun alusta lähtien suomalainen pakanalähetystyö. Suomen Lähetysseura perusti vuonna 1901 lähetysaseman Hunanin maakuntaan Keski-Kiinaan. Tämän aseman ansiosta Kiinaan syntyi ensimmäinen organisoitu

suomalainen yhdyskunta, jonka jäsenet välittivät Suomeen tietoa Kiinan oloista lähetysaseman perspektiivistä nähtynä.

Kansainvälinen Shanghai

Suomalaisten määrä Kiinassa lisääntyi Venäjän vuoden 1917 vallankumouksen jälkeen. Monet Siperiassa asuneet suomalaiset pakenivat Venäjän sekasortoisia oloja Kiinaan. Muutamia merimiehiä oli maailmansodan takia jäänyt Kiinan satamiin, ja pakenipa keväällä 1918 joitakin punakaartilaisia Suomesta aina Kiinaan saakka. Joku yksittäinen suomalainen liikemieskin oli asettunut asumaan Kiinaan. Suurin osa Kiinan suomalaisista oli kuitenkin venäläisten kanssa avioituneitten suomalaisten perheenjäseniä, joilla oli Suomen kansalaisuus. Suomen konsuli kuvasi heitä 1930-luvulla sattuvasti

”suomea tai ruotsia taitamattomiksi slaavilaissyntyisiksi rouviksi ja heidän yhtä taitamattomiksi lapsikseen”.

Siperiasta tulleitten joukossa oli kuitenkin muutamia suomalaisia ammattimiehiäkin. Yksi heistä oli suutari Kalle Anttonen, joka yritti ensin elättää itseään oppimallaan ammatilla Kiinassa. Varsin pian kävi kuitenkin ilmi, etteivät paljasjalkaiset kiinalaiset juuri suutarinpalveluja tarvineet. Nekin jalkinekorjaustyöt, joita oli tarjolla, tehtiin kiinalaisten verstaissa niin halvalla, ettei suomalainen kyennyt alalla kilpailemaan. Anttonen päätyikin Suomen pääkonsulaatin vahtimestariksi, jossa tehtävässä hän toimi parinkymmenen vuoden ajan.

Käytännössä lähes kaikki Kiinan suomalaiset, lähetyssaarnaajia lukuun ottamatta, asuivat Kiinan suurimmassa kaupungissa Shanghaissa, joka oli maan liike-elämän keskus. Lisäksi Shanghai valtiossa oli varsin erikoinen. Se oli länsimaalaisten hallitsema kaupunki keskellä levotonta Kiinaa. Suurvallat ja niiden perässä monet pienemmätkin valtiot olivat nimittäin 1800-luvun puolivälistä lähtien hankkineet Shanghaista omia hallinnollisia alueitaan. Tämä oli tapahtunut painostamalla Kiinaa niin sotilaallisesti kuin taloudellisestikin. Kun laaja Kiina oli liian suuri alistettavaksi kokonaan siirtomaaksi, läntiset suurvallat tyytyivät ottamaan haltuunsa taloudellisesti merkittäviä alueita maan rannikolta.

Näitä ulkomaalaisten alueita ja kaupunginosia hallittiin ulkomaalaisten lakien mukaan. Suurvalloilla oli Shanghaissakin omaa

sotaväkeään ja poliisijoukkojaan, ja niin tuli, posti kuin monet muutkin taloudelliset toiminnot olivat ulkomaalaisten eivätkä kiinalaisten käsissä. Shanghai ei siis ollut virallisesti siirtoma, vaan Kiinan kanssa solmituin sopimuksin erikoisoikeuksia nauttiva territorio. Se jakaantui käytännössä niin sanottuun kansainväliseen alueeseen, ranskalaiseen alueeseen sekä japanilaiseen alueeseen. Kansainvälisen alueen hallinnasta vastasivat lähinnä englantilaiset ja amerikkalaiset.

Huolenpitoa kansalaisista

Itsenäistyneelle Suomelle oli tärkeää ulkomailla asuneista omista kansalaisista huolehtiminen. Tämä oli yhtenä keskeisenä syytä siihen, että Suomen hallitus päätti vuonna 1919 perustaa diplomaattiedustuston Kaukoitään. Tokioon ja Pekingiin akkreditoitun asiainhoitajan tuli pitää huolta Kaukoitässä asuvista suomalaisista, joitten olot tiedettiin varsin heikoiksi.

E erityisen kiusallista Suomen hallitukselle oli se, että niin Tokiossa kuin Pekingissäkin toimivat vielä tsaarin Venäjän lähetystöt Suomen etujen valvojina. Suomalaisten oli passinkin saadakseen käännyttävä edelleen Venäjän konsulien puoleen, ja tällaista suomalaisten määrittelemistä käsitteellä ”Russian Finns” pidettiin luonnollisesti alentavana. Ongelmat eivät rajoittuneet ”ryssän passin” käyttämiseen, vaan suomalaisten toimeentulo Shanghaissa oli muutamaa menestyvää liikemiestä lukuun ottamatta varsin vaikeaa. Työnsaan-

timahdollisuudet olivat lähes olemattomat, ja niinpä useimmat Shanghai suomalaisista joutuivat tulemaan toimeen sosiaalivarojen varassa. Englantilaiset olivat perustaneet kaupunkiin työsiirtolan, jossa sepeliä hakkaamalla tai puita pilkkomalla sai yösijan ja aterian. Tämä oli monen Shanghaihin rahattomana ajautuneen suomalaisen pelastus.

Syksyllä 1919 Shanghai suomalaiset aktivoituivat perustamaan suomalaisen komitean, jonka antamalla todistuksilla korvattiin venäläiset passit. Komitea pyrki myös muulla tavoin auttamaan Kiinaan eksyneiden ja sieltä pois pyrkivien merimiesten ja muiden vastaavassa asemassa olevien Suomen kansalaisten auttamista. Komitean puheenjohtajaksi nimettiin Shanghaissa vaikuttanut menestyvä liikemies Edvard Lammin-Koskinen, jonka konttorista tuli komitean keskuspaikka.

Suomen ensimmäiseksi Kaukoitään-lähettilääksi nimettiin syksyllä 1919 Kiinassa tutkimusmatkailijana käynyt professori G.J. Ramstedt. Kun hän myöhäissyksyllä saapui Shanghaiin, hän saattoi todeta, etteivät kaupungin suomalaissiirtokunnan asiat todellakaan olleet hyvin. Hän tapasi kaupungissa kymmenkunta suomalaista, ja neljä suomalaista istui paraikaa vankilassa.

Tosiasiaa pelkästään Shanghaissa oli Suomen kansalaisia jo tuolloin useita kymmeniä. Tämä joukko kasvoi seuraavina vuosina, ja jos Kaukoitään suomalaiset olivat olleet kirjavaa joukkoa tätä ennenkin, eivät tulijatkaan välttämättä olleet mitään tavallisia perussuomalaisia.

Keskinäisiä ristiriitoja

Kun Kaukoidän lähettilään asemapaikkana oli Tokio, katsottiin Kiinassa asuneitten suomalaisten asioitten hoitamisen edellyttävän konsulin nimittämistä Shanghaihin. Suomen valtion pyrkiessä mahdollisuuksien mukaan säästämään konsulien kustannuksissa, ensimmäistä konsulinimitystä Kiinaan leimasi ennen muuta säästäväisyys. Halukkaaksi konsuliksi oli ilmoittautunut venäläistyneen suomalaisen kenraalin Georg Synnerbergin poika kapteeni Georg Synnerberg, joka oli viimeksi työskennellyt Kiinassa venäläisen pankin palveluksessa.

Kysymyksessä oli mies, joka ei osannut suomea lainkaan ja ruotsiakin huonosti, kuten asiainhoitaja Ramstedt todisti. Venäläismieliselle Synnerbergille annettiin kuitenkin lähetetyn konsulin muodollinen asema, kun hän lupautui hoitamaan tointa palkatta. Käytännössä hän ei konsulin tehtäviä juurikaan hoitanut, mihin vaikutti sekin, ettei Kiina ollut valmis hyväksymään Suomen konsulia ennen kuin maiden välisen tasa-arvoisuuden vahvistanut ystävyyssopimus olisi allekirjoitettu. Synnerberg jäi kuitenkin Shanghaihin liikemieheksi kuuluen kaupungin suomalaisyhteisöön aina toiseen maailmansotaan saakka.

Toinen keskeinen Shanghai suomalaisessa koloniassa vaikuttanut henkilö oli maisteri ja pastori Hannes Sjöblom, joka oli vuosisadan alussa aloittanut suomalaisen lähetystyön Kiinassa. Hän oli suomentanut nimensä Keijolaksi ja siirtynyt Suomeen Kälviän kirkkoherraksi. Kaipuu Kiinaan vei kuitenkin voiton pa-

Christian Johannes (Hannes) Sjöblom (myöh. Keijola) oli Suomen Lähetysseuran kiinantyön uranuurtaja. Ensimmäinen lähetysasema perustettiin Jinshin kaupunkiin. Sjöblom toimi siellä asemanhoitajana 1902–1906. Toisella kaudellaan 1912–1915 hän toimi myös asemanhoitajana ja lähetysalan esimiehenä sekä pappisseminaarin opettajana. Sjöblom tunnettiin vilkkaana ja hilpeänä henkilönä, joka kiinankielentaitoisena saavutti nopeasti kiinalaisten luottamuksen ja ystävyuden. Muutamien kotimaassa vietettyjen vuosien jälkeen hän palasi Kiinaan ja toimi Shanghaiissa liikemiehenä.

Kuvassa Erland Sihvonen, joka toimi Hannes Sjöblomin työtoverina Kiinassa, sekä ensimmäisiä siellä kastettuja. (Kuva kirjasta *Itään ja etelään. Lähetysaarnajat valokuvaajina 1890–1930*. Toim. Tuullikki Vilhunen ja Tuomo-Juhani Vuorenmaa. Suomen Lähetysseura. Helsinki 1995, s. 17.)

pillisista tehtävistä, ja kotimaassa vaikeuksiin joutunut Keijola palasi vuonna 1923 Shanghaihin ryhtyen kauppagenttina markkinoimaan suomalaisia tuotteita Kiinassa. Lähetystehtäviin ei Keijolalla enää ollut asiaa jouduttuaan Suomen Lähetysseuran kanssa ristiriitoihin elämäntapojensa vuoksi.

Synnerbergin jälkeen vuonna 1924 Suomen konsuliksi Shanghaihin lähetettiin kotimaassa huolinta-alalla toiminnut K.G. Wähämäki. Hän sai vuosikymmenen puolivälissä pääkonsulin ja vuo-

desta 1930 asiainhoitajan aseman. Vuonna 1926 Kiinan kanssa solmittu ystävyyssopimus poisti Suomen ja Kiinan välejä 1920-luvun alkupuolella rasittaneet tasa-arvo-ongelmat; Kiina nimittäin oli edellyttänyt kaikilta Euroopan uusilta valtioilta erityisiä *equality and reciprocity* -sopimuksia takaamaan sen, etteivät nämä valtiot suurvaltain tavoin vaatisi erikoisoikeuksia Kiinassa.

Alkuvuodesta 1930 Shanghaihin siirtyi Suomen ilmavoimissa lentäjäupseerina palvellut kaptee-

ni Armas Anthoni, joka ilmoitti toimivansa Kaukoidässä puolustusministeriön ”puolivirallisena huomioitsijana”. Käytännössä Anthonin aseman virallisuusaste näyttää olleen varsin kyseenalainen. Hän oli yksi Kaukoitään ajautuneista, kotimaassa epäonnistuneista liikemiehistä, joka yritti harjoittaa sekalaista liiketoimintaa Shanghaissa pitäen samalla yhteyttä tuntemiinsa Suomen puolustushallinnon virkamiehiin.

Vaikka Anthoni oli matkustanut Kiinaan asiainhoitaja Wähämäen mukana, miesten välit menivät heti poikki. Tämän seurauksena Anthoni lähetti kantelukirjeitä Wähämäen toiminnasta kotimaahan. Kanteluja ei kuitenkaan otettu vakavasti ennen kuin ulkoministeriö sai helmikuussa 1931 Shanghain lähetystön varakonsulilta Eino Karilta draamatyönsä sähkeen: ”Asiainhoitajamme toiminta maallemme vaarallista, yhteistoimintamme mahdollon. Pikainen tutkimus välttämätön.” Seurasi syytöksiä ja vastasyytöksiä, eikä kaukana Suomessa ollut ulkoministeriö päässyt selville, mistä Shanghain suomalaisessa yhteisössä oikein oli kysymys. Ainoaksi mahdollisuudeksi jäi Tokion-lähettilään Georg Winckelmannin lähettäminen Shanghain tutkimaan asioitten todellista laitaa.

Suuri osa asiainhoitaja Wähämäkeä vastaan tehdyistä syytöksistä osoittautui aiheettomiksi. Hänen osoitettiin kuitenkin syyllistyneen siinä määrin taloudellisiin väärinkäytöksiin, että hänen oli erottava virastaan. Samoin kävi varakonsuli Karin. Wähämäki jäi kuitenkin Shanghain lii-

kemieheksi välittäen Kiinaan mm. italialaisia sotilaslentokoneita. Winckelmannin ulkoministeriölle lähettämä tarkastuskertomus vuodelta 1930 kuvaa ilmeisen sattuvasti tuolloista Shanghain suomalaisyhteisöstä:

Kuvatakseni sitten sitä suomalaista henkilöpiiriä, jonka keskuudessa herra Wähämäki täällä on seitsemättä vuotta elänyt ja vaikuttanut, en luule erehtyneeni siinä että erikoisesti Shanghain ilmapiiri, jossa viettelykset kaikkiin paheisiin ovat ehkä suuremmat kuin missään muualla, on lyönyt syvän leimansa myös useihin tšekäläisen suomalaisen kolonian jäseniin. Minun on valittava todettava, että kolonian tässä jutussa aktiivisesti esiintyneiden henkilöiden enemmistön moraalinen taso tuntuu hyvin alhaiselta. Herrojen Keijolan ja Anthonin vakavamielisissä piireissä täällä saavuttama maine ei myöskään puhu heidän puolestaan. Edellinenhän myös kuuluu Suomen oikeudenkäynnin historiasa surullisen kuuluisaan pohjanmaalaiseen pappissukuun ja hänen liikeasioissa täällä harjoittamansa menettelytavat liikkunevat, mikäli minulle arvovaltaiselta taholta on kerrottu, rikollisuuden rajamailloilla. Jälkimmäinen taas on huonolla elämällä ja täydellisesti osoittamalla kyvyttömyydellään ansaita elatuksensa sekä seurauksena tästä hankkimallaan raskaalla velkataakalla saattanut itsensä ja perheensä perikadon partaalle. Mitä taas herra Kariin tulee, uskon että hänellä olisi edellytyksiä toisessa ympäristössä kehittyä kunnan kansalaiseksi, mutta on hänkin täällä lopullisesti pilannut mai-

neensa juopottelevalla elämällä ja arvottomalla esiintymisellä juovuksissa ollessaan. Tähän herra Karin kehitykseen ei herra Wähämäki myöskään ole ollut syytön, koska hän alkuaikoina, sen sijaan että hän olisi valvonut ja hillinnyt Karin taipumuksia väkijuomien käyttöön, niitä hänen kanssaan yhdessä viljelemällä on antanut virikettä herra Karin tämänsuuntaisille taipumuksille. Herrat Askolin (kirjoituskoneiden korjaaja) ja Varpula (pianojen ja urkuharmoonien tekijä) taas tekevät selvinä ollessaan rehdin vaikutuksen, mutta ovat hekin hyvin alttiita juopottelulle niin ettei esim. herra Askolinia ole voitu edes kuulustelua varten selvänä tavata.

Suomen pääkonsulin tehtävää Shanghaissa hoiti väliaikaisesti Tokion lähetystön avustaja Helge von Knorring vuosina 1930–31. Vuodesta 1932 pääkonsulaatti oli varakonsuleitten hoidossa, ja varakonsuleina toimivat Aksel Salminen 1931–34 sekä Ville Niskanen vuodesta 1934. Vuonna 1937 Shanghain-konsuli sai jälleen pääkonsulin ja asiainhoitajan aseman. Ville Niskasena jätettyä asiainhoitajan tehtävät vuonna 1939 vt. asiainhoitajaksi Shanghainiin lähetettiin aikaisemmin Australiassa Suomen konsulina toiminut Harald Tanner. Hän oli Shanghaissa maailmansodan päättymiseen saakka.

Pakomatkalaisia ja merimiehiä

Kun Shanghai oli avoin kaupunki kenen tahansa tulla ja mennä,

sinne kerääntyi monista maista hyvin sekalaista väkeä. Monille oli yhteisenä piirteenä se, että he olivat päätyneet Shanghaihin paetessaan jotain aikaisempaan elämäänsä liittyvää. Näin oli ollut jo liikemies Erland Lammin-Koskisenkin laita. Hän oli joutunut lähtemään Suomesta velkajansa pakoon ennen ensimmäistä maailmansotaa. Niin edellä mainitut Keijola kuin Anthonikin olivat Shanghaiissa lähinnä pako-matkalla. Samoin oli laita 1930-luvun lopulla Shanghaihin siirtyneen tuomari Francis Theodor Bruunin laita. Hän oli toiminut kuuluisan pietarilaisen Fabergén kultaseppäsuvun pesänselviittäjänä, mutta oli jättänyt selvityksen puoliteihen ja siirtynyt varakkaina miehenä Shanghaihin hiili-kauppiaksi.

Edellä mainittujen ohella Shanghaiissa tavattiin vuosien varrella myös muita suomalaisia originelleja. Yksi 1920-luvun erityispersoonallisuuksista oli merikapteeni Walter Heikel, joka oli aikaisemmin vaikuttanut mm. Vladivostokissa ja toiminut jonkin aikaa Suomen konsulina Belgradissa. Ulkoministeriö epäili Heikeliä Tsekan (NL:n sotilaallinen suojelupoliisi) asiamieheksi antaen tämänmukaiset ohjeet Shanghaiin-edustustolle.

Shanghaiin värikkäisiin suomalaisiin lukeutui myös Mantsurian keisariksi kutsuttu aatelismies kaivosinsinööri O.L. Granfelt. Hän oli pitkään etsinyt kultaa ja

muita arvometalleja Mantsurias-ta, mutta oli 1930-luvun lopulla japanilaismiehityksen myötä joutunut lopettamaan prospektteerauksensa ja siirtymään Shanghaihin.

Suurin osa Shanghaiin suomalaisista oli kuitenkin edellämainittuja värittömämpiä maailmanmatkaajia. Näiden suomalaisten asema vaikeutui erityisesti toisen maailmansodan syttyttyä. Kiinaan jäi paljon suomalaisia merimiehiä mm. siksi, että juuri ennen jatkosodan syttymistä Suomesta oli avattu suora laivalinja Kaukoitään. Kun linjan avannut ms Tornator ei sodan johdosta voinut palata Suomeen, sen miehistö joutui jäämään Kiinaan. Samalla tavoin kävi Kaukoidän vesillä olleen suomalaisen ss Tildan miehistölle.

Tämän lisäksi Shanghaihin kerättiin kaikista Kaukoidän vesillä purjehtineista liittoutuneitten laivoista sodan johdosta irtisanotut suomalaiset merimiehet. Koska pääsy Shanghaihin oli edelleen mahdollista ilman viisumia tai muita papereita, suomalaisia toimitettiin kaupunkiin aina Intiasta saakka. Vuonna 1942 Shanghaiissa oli pääkonsulaatin huollettavana 52 suomalaista merimiestä. Vaikka pääkonsulaatti pyrki avustamaan Kiinaan jääneitä merimiehiä, heidän olonsa muodostui melko kurjaksi. Avustukset olivat niukat, ja työnsaantimahdollisuuksia ei juuri ollut. Merimiehet tekivät kerran kapi-

nankin linnoittautumalla pääkonsulaattiin. Heidän sieltä poistamiseksi tarvittiin paikallisen poliisin apua.

Lopulta vuonna 1944 japanilaiset järjestivät suomalaismerimiehille työtä Mantsurian rautatietyömailla. Muutamat lähtivätkin Shanghaiista tarjotulle työmaalle. Siellä olosuhteet olivat kuitenkin niin ankarat, että työmaalle lähteneet jo ennestäänkin heikkokuntoiset miehet menetyivät lähes viimeiseen mieheen.

Shanghaihin jääneet suomalaismerimiehet saattoivat palata kotimaahan vasta toisen maailmansodan päätyttyä. Kaupungissa olleista liikemiehistä jotkut pelastautuivat sodan jälkeen sekasortoisiksi käyneistä oloista brittiläiseen Hongkongiin tai Yhdysvaltoihin. Kaikkia ei kuitenkaan onnistunut. Esimerkiksi Hannes Keijola ei milloinkaan onnistunut liiketoimillaan saamaan kokoon niin paljon varoja, että hän olisi voinut toteuttaa haaveensa kotimaahan paluusta. Hän kuoli kurjissa oloissa japanilaisten miehittämässä Shanghaiissa joulukuussa 1944.

Suomalainen lähetystyö oli jatkunut Kiinassa sodasta ja vaikeista oloista huolimatta. Lähetystyö jouduttiin lopettamaan vasta kommunistien otettua Kiinassa vallan 1940-luvun lopulla. Viimeiset suomalaislähetysaarnajat palasivat kotimaahansa 1950-luvun alussa.

Inkerinsuomalaisten ”paluumuuton” luonne

Wladimir Kokko

Inkerinsuomalaisten esi-isät ovat luterilaisia muuttajia Suomen alueilta, pääosin Savosta ja Karjalasta, joiden muuttaminen Suomenlahden etelärannikolle alkoi jo 1500-luvun lopussa. Myöhemmin, kun vuonna 1617 koko Inkerinmaa Stolbovan rauhahan mukaan liitettiin Ruotsiin, sitä tuettiin valtiiovallan taholta antamalla maahanmuuttajille erilaisia etuja. Näin Ruotsin hallitus halusi korvata Ruotsin valtaan tyytymättömien ortodoksien karjalaisten muuton Inkeristä sisä-Venäjälle. Inkerinsuomalaisten suomen murteen ja aineellisen kulttuurin analyysi osoittaa monenlaisia lainoja paikkakunnan alkuperäisiltä asukkailta: inkeroisilta, karjalaisilta ja vatjalaisilta, mikä johtaa tutkijoita yhteenveotoon, että tänne muuttaneet luterilaiset aktiivisesti assimiloivat paikallisia suomensukuisia kansoja.

Tälle kansalliselle perustalle Venäjän keisarikunnan poliittisissa olosuhteissa (Pietari I palautti Inkerinmaan Venäjän haltuun sadan vuoden kuluttua) ja Pietarin kaupungin taloudellisessa ja kulttuurivaikutuksessa muodostui 1800-luvun loppuun mennessä

inkerinsuomalainen subetnillinen kansallisryhmä, jonka väestö nousi 1920-luvulla jopa 200 000 ihmiseen.

Venäjällä asuvien inkerinsuomalaisten mielestä heidän kotimaansa on vain Inkeri ja heidän keskuudessaan suomalaisia pidetään – siihen on kai perusteita – Leningradin alueen kantakansana. 20-luvun lopussa alkoi inkerinsuomalaisten häätö Leningradin alueelta, joka johti vuoteen 1944 mennessä koko väestön karkotukseen synnyinmaastaan. Nykyään noin 90 000 kansaa asuu hajanaisesti Venäjällä Kolymajoelta Murmanskin alueelle saakka. Siperiassa heitä on lähes 10 000 ja kansan aika isoja ryhmiä on juurtunut Viroon, Suomeen ja Ruotsiin. Useita tuhansia inkerinsuomalaisia asuu Kazahstanissa, Ukrainassa ja muissa entisen Neuvostoliiton tasavalloissa. Inkerinmaalla (Pietari mukaan laskettuna) arvioidaan asuvan noin 20 000 suomalaista, joista suurin osa on palannut ”Hruschtshevin suojan” aikana 50-luvun lopulla tai 60-luvun alkupuolella.

Vuonna 1988 perustettu Inkerin Liitto on alusta lähtien pitänyt taistelua suomalaisten oikeudesta palata karkotuspaikoistaan historialliseen kotimaahansa Inkeriin keskeisimpänä tavoitteena.

Nimenomaan tämä muutto tarkoittaa yhdistyksen kannalta paluumuuttoa.

Periaatteessa valtiolta tunnustaa (Venäjän federation korkeimman neuvoston asetuksen Venäjän suomalaisten rehabilitoinnista. 29. kesäkuuta 1993, kohdassa 2) suomalaisten oikeuden ”henkilökohtaiseen paluumuuttoon perinteellisiin asumispaikkoihin” Käytännössä minikäänlaisiin toimenpiteisiin kotiseudullemuuton avustamiseksi ei ole ryhdytty millään tasolla. Leningradin alueelle paluumuutti omalla riskillään 25–30 inkerinsuomalaista perhettä 1990-luvulla.

Vertaamattomasti laajempi näinä vuosina oli ”paluumuutto” Suomeen. Huhtikuussa 1990 senaikainen Suomen presidentti Mauno Koivisto lausui, että entisen Neuvostoliiton alueella asuvia suomalaisia voidaan pitää paluumuuttajina Suomessa. Tästä on saanut alkunsa suomensyntyisten muutto pääosin Venäjältä ja Virostä Suomeen päin. Noin 98% IVY:n ja Baltian maissa asuvista suomalaisista on inkerinsuomalaisia, ja heille silloin termi ”paluumuutto” sai äkkiä uuden merkityksen.

Inkerin Liiton kannalta tämä muutto tarkoittaa maastamuuttoa

Inkerinsuomalaiset pitivät koulutusta tärkeänä ja perustivat omia suomenkielisiä kansakouluja. Inkeriläisten keskuudessa luku- ja kirjoitustaito oli jo vuosisadan alussa aivan yleistä. Vuoden 1908 laki yleisestä kansanopetuksesta Venäjällä määräsi kuitenkin venäjän pääasialliseksi opetuskieleksi ja koulut paikallishallinnon alaisuuteen. Kuvassa Rollokankylässä asunut Juhani Humalaisen perhe vuonna 1911. (Kuva: Museovirasto)

ja viemällä meiltä aktiiveja henkilöitä se vaikuttaa kielteisesti yhdistyksen toimintaan. Inkerin Liitto pitää lähtöä pysyvään asumiseen Suomeen jokaisen henkilökohtaisena ja vapaana (onneksi vihdoinkin vapaana!) valintana, tukematta tai estämättä sitä.

Vuoden 1996 puolivälissä paluumuuttajan statuksella Suomessa asui noin 14 000 ihmistä entisen NL:n maista. Viime aikaan paluumuutto-oikeus on ollut kansalaisilla, jotka pystyvät esittämään kaksi alkuperäistä asiakirjaa joista näkyisi, että vähintään yksi hakijan isovanhemmista on kansallisuudeltaan suomalainen. Nykyään lainsäädäntöä käsitellään uudestaan vaatimusten kiristykseen päin: 29 kesäkuuta 1996 tasavallan presidentti allekirjoitti vastaavan lain ulkomaalaislain muuttamisesta.

Ottaen huomioon sen, että paluumuutto-oikeuden saavat suomalaisen syntyperän todistaneen kaikki perheenjäsenet, potentiaa-

listen ”paluumuuttajien” määrä kasvaa ihmeellisesti. Suomeen 14 000 pysyvästi paluumuuttaneesta 5 000–6 000 joko ei ole ollenkaan suomalaista sukua, tai he itse eivät tunne itseään suomalaisiksi. Yhdistyksemme arvioinnin mukaan viime vuosina historiallisesta Inkeristä paluumuuttajiksi on jo mennyt 2 000–2 500 suomalaista – siis noin 5 000 ihmistä perheenjäsenet mukaan laskettuina. Yksin Suomen Pietarin pääkonsulinvirastossa ”paluumuuttoa” jonottaa noin 4 000 hakijaa. ”Paluumuutosta” on tullut ilmiö, jota ei saa sivuuttaa Inkerinmaan suomalaisen kulttuurin tulevaisuuden ja inkerinsuomalaisen subetnillisen kansallisryhmän historiallisen näköalan kannalta.

Inkerinsuomalaisten ”paluumuuttoa” tutkitaan monipuolisesti Suomessa (lähdeviitteet 2–6), kun taas venäläisessä tieteellisessä kirjallisuudessa se ei ole saanut vielä minkäänlaista kuvasta.

Paluumuuttosyitä koskeva kysely inkerinsuomalaisille

Kyselyn tekijä – itse inkerinsuomalainen ja Inkerin Liiton perustaja – on esittänyt työn tavoitteeksi vastaukset kolmeen kysymykseen: 1) Keitä ”paluumuuttajat” ovat? 2) Mitkä ovat paluumuuttoratkaisuun vaikuttaneet pääsyyt? 3) Mitä tulevat ”paluumuuttajat” odottavat elämästä Suomessa.

Eellämainittujen kysymysten selvittämiseksi laadittiin kyselylomake, johon vastasivat suomenkielen kurssin opiskelijat, jotka jonottivat muuttoa Suomeen. Tällaiset kurssit järjestetään Suomen pääkonsulinviraston aloitteesta Pietarissa jo kolmatta vuotta (oppivuonna 1995–96 ensimmäisen kerran yksi ryhmä opiskeli myös Hatsinassa) Suomen työhallituksen varoilla. Ilmainen kurssi on tarkoitettu aikuisille, jotka ovat laittaneet pääkonsulinvirastoon paluumuuttohakemuksen. Tekijä on opettanut

Wladimir Kokko opettaa inkerinsuomalaisia paluumuuttohakemuksen jättäneille järjestettävillä suomenkielen kursseilla Pietarissa. (Kuva: Wladimir Kokko)

tällä kurssilla alusta alkaen tutustuen hyvin näihin muuttopäätöksen tehneisiin.

Kysely pidettiin sekä suomen alkeiskurssin että jatkokurssin ryhmissä oppivuosina 1994–95 ja 1995–96. Ennen vapaaehtoista kyselyyn osallistumista kurssilaisille selostettiin, miten lomake täytetään, korostettiin nimettömyyttä, pelkkää tieteellistä tarkoitusta ja ettei se vaikuta millään tavalla paluumuuttohakijan asioiden käsittelyyn virastoissa. Kaikki vastaajat olivat joko Pietarin tai sen lähiympäristön asukkaita. Tämän kirjoituksen johtopäätökset perustuvat saadun aineiston analyysiin.

Kyselylomake tehtiin sosiologi-atutkijoiden suosittelujen mu-

kaisesti eli siihen laitettiin mm. päällekkäiskysymyksiä testaamaan vastaajan rehellisyyttä ja kysymykset järjestettiin niin, ettei vastaaja ajautuisi esim. ”kyllä”-vastauksen automaattiseen merkitsemiseen. Kysymykset muodostettiin sillä tavoin, jotta voidaan vastata ”kyllä” tai ”ei”.

Yleensä muuttopäätöksen tehnyt ihminen ei pysty selvästi lausumaan, miksi hän siirtyy toiseen maahan. Tavallisesti hän sanoo yhden tai kaksi syytä, mutta todellinen muuttopäätös kypsy useista lähtökohdista ja olosuhteista. Asioituani monta vuotta inkerinsuomalaisten kanssa muotoilin lomakkeeseen etukäteen lähdön motivaatioita sekä mahdollisia odotuksia Suomesta. Se,

että kyselylomakkeen muutosyistä ja odotuksista kohdat ”muut tärkeät” jäivät melkein tyhjiksi (tehtiin vain 7 lisäystä), osoittaa, että tekijä on onnistunut muotoilemaan tärkeimpiä.

Ketkä muuttavat?

Saaduista 92 hyväksyttävästi täytetystä vastauksesta naisten osuus oli 71%. Tämä ei tarkoita, että naiset muodostaisivat Suomeen muuttavien enemmistön, pikemminkin sukupuolten suhde ”paluumuuttajien” keskuudessa on lähes 1:1, vaan yksinkertaisesti naiset suostuvat paremmin käymään kielikurssilla. Venäjällä tilaston mukaan naisten koulutustaso on korkeampi kuin miesten, mikä osittain selittää kurssilaisien hyvin korkean taustakoulutuksen – 41% vastanneita on suorittanut korkeakoulututkinnon, 33% on valmistunut opistoista.

Suurin osa maastamuuttajista on työiässä (20–60-vuotiaita on 88% ja 20–44-vuotiaita on 62%). 68% on naimisissa ja 70%:lla on lapsia, joiden kanssa he muuttavat Suomeen. Tulevien ”paluumuuttajien” perheen keskimääräinen suuruus on 2,86 henkeä.

Vastanneiden kansallinen rakenne on aika mielenkiintoinen. 74% sanoo itseänsä suomalaisiksi. Kurssille tulevat etupäässä ne, joilla on jotakin suomenkielen taitoa; monet venäläiset puolisoit eivät uskalla alkaa opiskella suomea ennen muuttoja, pannen toivonsa ”suomalaisen puolisonsa” kielitaitoon alkuvaiheessa. Sen takia laskien mukaan myös venäläistyneet lapset voi arvioida suomalaisten osuuden tulevien ”paluumuuttajien” keskuudessa noin 50 prosentiksi. Vain yksi vastan-

nut, jonka isä oli suomensuomalainen punikki, kirjoitti olevansa "Venäjän suomalainen". 38 prosentilla itseään suomalaisena pitäneistä molemmat vanhemmat ovat suomalaisia – ennen sotaa seka-avioliitot inkerinsuomalaisilla olivat erittäin harvinaisia, mutta 40-luvun loppupuolelta alkaen ne ovat olleet selvästi vallitsevina. Niiden keskuudessa, jotka eivät pidä itseään suomalaisena, 33%:lla oli syyt ilmoittaa itsensä suomalaiseksi, koska heillä on suomalaisia sukujuuria.

Vastaajien työsuhteista ei kysytty tarkoituksella, koska Venäjällä on niin paljon piilotyöttömyyden eri muotoja, että todellista työllisyystilannetta on vaikea määrittää. Palkka muodostaa täällä vain 62% kansalaisten tuloista (lähdeviite 7). Virallisen tilaston mukaan kesäkuussa 1996 työttömyys Venäjällä oli 8,9%:n tasolla (lähdeviite 8). Tiedetään, että valtavan iso osa nykyisin työssä olevista haluaisi eri syistä vaihtaa työpaikkaa.

On hyvin mielenkiintoista, että kysymykseen "Onko päätöksenne muuttaa Suomeen tällä hetkellä täysin lopullinen?" vastasi kielteisesti 24% paluumuuttohakemuksen jättäneistä.

Näistä seikoista voi vetää seuraavat johtopäätökset: 1. Suurin osa Suomeen "palaavista" ainakin Pietarissa on hyvin koulutettuja työikäisiä naimisissa olevia ihmisiä lapsineen. 2. "Paluumuuttajiksi" pyrkivien keskuudessa kansallisuudeltaan suomalaiset (melkein sataprosenttisesti inkerinsuomalaiset) muodostavat noin puolet. 3. Paluumuuttohakemuksen jättäneistä melkein joka neljäs epäilee oman muuttopäätöksensä lopullisuutta.

Muuttosyyt

Kymmenen pääsyytä, jotka ovat vaikuttaneet "paluumuuttopäätökseen", ovat mainintojen useusjärjestyksessä seuraavat:

1. Poliittinen epävakaus Venäjällä, aseellisten selkkausten uhka 80%
2. Rikollisuuden korkea taso Venäjällä 78%
3. Mahdottomuus ansaita hyvin Venäjällä 60%
- 4-5. Epätydyttävät asunto-olot Venäjällä 59%
- 4-5. Halu toteuttaa kykyjään paremmin vapaassa demokraattisessa yhteiskunnassa 59%
6. Halu kasvattaa lapsiaan suomalaisiksi 48%
7. Työttömyys Venäjällä 42%
8. Vainot, joista perheenne kärsi neuvostoaikana 39%
9. Halu palata esi-isien kulttuuri- ja kielimiljööseen 38%
10. Halu alkaa elämä uudestaan 33%

(Kukin vastaaja on voinut mainita useamman kuin yhden syyn, joten prosenttilukuja ei voi laskea yhteen.)

Ennen kaikkea huomio kääntyy "psykologisten tekijöiden" vallitsevuuteen muuttopäätöksen teossa. Epävarmuus huomisesta, sotien ja rikollisuuden pelko luovat yleisimmän perusteen Venäjältämuuttoon. Henkilökohtaisissa keskusteluissa kurssilaiset usein suoraan viittasivat Tsetse- nian sotaan ja haluttomuuteensa laskea poikiaan armeijaan. Toisella sijalla on taloudellisia syitä: matalia palkkoja, asunto-olot, pelko jäädä ilman työtä. Kun yrittää hahmottaa näistä lähtökohdista "paluumuuttajan" yleistettyä kuvaa, saadaan henkilö, joka kärsii tämänpäivän taloudellisista vaikeuksista maan elämän murrosvaiheen ongelmien ja järjestäytymättömyyden masentamana. Kohdan "Halua alkaa elämä uudestaan" kymmenes sija vain täydentää kuvaa. Samanaikaisesti

muuttopäätöksen tehneiden kiintymys demokratian periaatteisiin näkyy kohdassa "Halua toteuttaa omia kykyjään paremmin vapaassa ja demokraattisessa yhteiskunnassa" – 59% vastanneita.

Kansalliset motivaatiot ("Halua kasvattaa lapsiaan suomalaisiksi" ja "Halua palata esi-isien kulttuuri- ja kielimiljööseen") jäävät vain kolmanneksi. Se on ehkä luonnollista ottaen huomioon lähtevien olevan aika pitkälle venäläistyneitä.

Hyvin yleinen on "Vainot neuvostoaikana" -motivaatio. Sitä tärkeäksi muuttosyyksi on sanonut 39% vastanneista. Päällekkäiskysymykseen "Pidättekö omaa perhettänne vainoista kärsineenä neuvostoaikana?" myönteisesti on vastannut 60% kurssilaisista ja kielteisesti vain 25%! Tämä paljastaa inkerinsuomalaisille tyypillisen "vainotun kansan syndrooman". Muisto pääasiassa vanhemman sukupolven ahdistuksista säilyy uudessakin sukupolvessa.

Tutkimuksen tekijä arvasi vielä yhden paluumuuttosyyntä: "...koska muutkin lähtevät", mutta ei uskaltanut esittää sellaista kysymystä suoraan. Lomakkeessa luki: "Onko teillä sukulaisia Suomessa?" ja "Jos on, onko heidän kokemuksensa vaikuttanut myönteisesti muuttopäätökseenne?". Kävi ilmi, että "paluumuutto" jonottavien 57%:lla on omaisia Suomessa ja 81% tapauksissa muuttaneiden kokemus on ollut äänenä "paluumuuton" puolesta. Olen ihan varma, että jos kysymyksessä mainittaisiin myös tuttavat, prosenttiosuus olisi vielä korkeampi.

Muuttosyyistä voi yhteenvetona esittää seuraavaa: 1. Suoma-

laisten Venäjältä Suomeen ”paluumuuton” pääsyy on lähtömaan murrosvaiheen vaikeudet ja niistä ennen kaikkea psykologiset (sotien ja rikollisuuden pelko). Käytännössä Tsetsenian sota ei vaikuttanut tuntuvasti tilanteeseen Inkerinmaalla, eikä rikollisuustaso Pietarissa ole viidenmiljoonan kaupungin normaalia tasoa korkeampi. 2. Toisella sijalla on taloudellisia ongelmia – rahapula, epätyytyttävä asunto, riski jäädä työttömäksi. Jälkimmäinen Venäjällä on paljon vaarallisempaa kuin Suomessa, koska sosiaaliturva on hyvin heikko. 3. Kansallinen motivaatio sijoittuu kolmanneksi. Venäjältä, missä ihmisiä on rangaistu kansallisuutensa vuoksi, halutaan muuttaa Suomeen. 4. Jo Suomeen muuttaneiden kokemus vetää tulevia ”paluumuuttajia”. 5. ”Paluumuuttajan” yleistyttävä hahmo on useimmiten Venäjän taloudellisissa ongelmissa epäpärjäävä, poliittisia mullistuksia, sotaa ja rikollisuutta pelkäävä ihminen, joka on loukkaantunut lähtömaan valtiovaltaan ja etsii omia kansallisuusjuriaan.

Tietous Suomesta

Kyselylomakkeen täyttäneet olivat hyvin itsekritiittisiä arvioidessaan omaa tuntemustaan tulevasta kotimaastaan. 66% vastasi, että he tuntevat Suomea riittämättömästi, ja tähän lukuun voi lisätä vielä ne 11%, jotka eivät vastanneet tähän kysymykseen ollenkaan. Vastanneista 23% ilmoitti tuntevansa Suomea riittävästi.

Suomi-tietoutta tulevat ”paluumuuttajat” saavat sukulaisten ja tuttavien kertomuksista (80% vastanneista), työministeriön jär-

jestämällä kursilla Pietarissa (75%), tiedotusvälineistä (52%), omasta kokemuksestaan (32%), työministeriön paluumuuttajille tarkoitetuista julkaisuista (20%) ja tieteellisestä sekä kaunokirjallisuudesta (14%). Pietarin paluumuuttajien kurssin tärkeä valistusrooli ja osaamattomuus käyttää kirjallisuutta ovat tyypillisiä.

Suomeen pyrkivistä ei maassa ole aikaisemmin käynyt 34% vastanneista. Uskomaton määrä ottaen huomioon, että ”paluumuuttoa” jonottavien enemmistöllä on sukulaisia tai tuttavain Suomessa ja yhden päivän Suomen turistimatkan hinnat Pietarissa ovat erittäin edullisia (vain 16 dollaria). 42% kurssilaisista on käynyt Suomessa 1–2 kertaa. Voisi väittää, että näiltä potentiaalisilta ”paluumuuttajilta” puuttuu omaan kokemukseensa perustuvaa tuntemusta Suomesta ja heidän on hyvin vaikea siksi kuvitella psykologisia vaikeuksia, joihin törmää jokainen maahanmuuttaja.

Odotuksia Suomen elämästä

Vastaukset kysymyksiin koskien odotuksia tulevasta elämästä Suomessa sallivat sen mielenkiintoisen johtopäätöksen, että syitä tulla Suomeen on enemmän kuin syitä lähteä Venäjältä.

”Paluumuuttajan” odotukset uudesta elämästä ovat mainintojen useusjärjestyksessä seuraavia:

1. Henkilökohtaisen turvan ja sisäisen rauhan saaminen 83%
2. Hyvä sosiaaliturva, parempi terveydenhuolto 73%
3. Mahdollisuus ansaita hyvin 70%
4. Asunto-olojen parantaminen 65%
5. Mahdollisuus saada lapsille parempi koulutus 62%

6. Mahdollisuus oppia uutta, saada nykyaikainen ammatti 61%
7. Henkilökohtaisen kulturen ja yleisen hyvinvoinnin korottaminen 54%
8. Henkilökohtaisen tulojen korottaminen 48%
9. Yleensä oman yhteiskunnallisen statuksen kohottaminen 46%
10. Uusien, parempien kavereiden saaminen, lämpimämpiä suhteita ihmisten välillä 42%

(Kukin vastaaja on voinut mainita useamman kuin yhden syyn, joten prosenttilukuja ei voi laskea yhteen.)

Huomio on kiinnitettävä hyvään vastaavuuteen ”syiden” ja ”odotuksien” taulukkojen välillä. On luonnollista, että uudelta elämästä odotetaan sitä, mitä Venäjän elämästä puuttuu.

On merkittävää, että mahdollisuus korottaa ammattitasaansa (”Mahdollisuus oppia uutta, saada nykyaikainen ammatti”) on sijoittunut vasta kuudenneksi tässä luettelossa. Samanaikaisesti 28% vastanneista kieltää haluavansa aloittaa omaa bisnestä, 21% ei usko pääsevänsä ammatinmukaiseen työhön ja 59% on valmis elämään sosiaaliturvalla pitkäaikaisesti. Tämä aineisto kertoo maahanmuuttajien heikosta valmiudesta kilpailla työmarkkinoilla Suomen nykyisessä taloudellisessa tilanteessa. Ei ole ihmeellistä, että Suomessa paluumuuttajan statuksella asuvista IVY:n ja Baltian maiden työkykyisistä kansalaisista 51% on työtä vailla (lähdeviite 5, s.12).

Käsittelemättä sitä, miten Suomeen pyrkivien mielikuva suhteutuu maan todellisuuteen, vain kohdista 9 (”oman yhteiskunnallisen statuksen kohottaminen”) ja 10 (”parempien kavereiden saaminen ja lämpimämpiä suhteita

ihmisten välillä") näkyy vastanneiden liiaksi suurennettuja odotuksia. Se on kuitenkin tyypillistä ihmisille, jotka ovat päättäneet vaihtaa asuinmaansa.

Johtopäätökset: 1. Tuleville maahanmuuttajille Suomi näyttää menestykselliseltä hyvinvoinnin ja rauhan maalta. Heidän odotuksensa ovat ilmeisesti liiaksi suurennettuja. 2. Eri syistä "paluumuuttajien" valmius kilpailla työmarkkinoilla on heikko.

Mille paikkakunnalle asumaan?

52% vastanneista on lomakkeen täyttämisen hetkellä tiennyt, missä päin Suomea he haluaisivat asua. 42% uuden asuinpaikkakunnan valinneista haluaisi muuttaa Helsinkiin tai pääkaupunkiseudulle. Nykyisinkin puolet Suomeen paluumuuttaneista asuu nimenomaan pääkaupungin seudulla (lähdeviite 5, s. 10). 6,5% haluaisi Turkuun, missä inkerinsuomalaisten "paluumuuttajien" määrä on aika huomattava. Useammin mainitaan myös Uudenmaan lääni, Tampere, Lappeenranta-Imatra sekä Oulu-Pohjanmaa (kullekin 3%). Kannattaa huomata, ettei osoiteta suoraan halua asua maalla. Keskustelujen pohjalta tekijä tietää, että asuinpaikka valitaan yleensä sillä perusteella, että joku tuttavista tai sukulaisista on sinne sijoittunut. Vain yhdessä lomakkeessa halutuksi asuinpaikaksi on kirjoitettu "siinä, mistä työtä löytyy".

Vastanneista 88% haluaa Suomessa asuessaan ylläpitää siteitä nuihin inkerinsuomalaisiin. Tulvaisuudessa 77% haluaa hakea

Suomen kansalaisuuden, vain 9% ei rupea vaihtamaan Venäjän kansalaisuuttansa, muille asia ei näytä ajankohtaiselta.

Johtopäätös: Suomessa inkerinsuomalaiset valitsevat asuinpaikakseen jo heille tutuksi tulleita paikkakuntia, joten heidän muuttonsa ei muuta ryhmän asutusmaantietoa Suomessa.

Lyhyesti näköaloista

Suomen yleinen mielipide rupeaa pitämään "paluumuuttajia" suomalaisina vasta silloin, kun he alkavat puhua suomaa. Myös työpaikan saaminen ja asiointi virastoissa vaativat maahanmuuttajilta kielitaitoa. Maan, jossa on vain 1,2% ulkomaalaisia, koko elämäntapa pakottaa maahanmuuttajaa sulautumaan nopeasti uuteen yhteiskuntaan. Ne "paluumuuttajat", jotka eivät pysty suomalistumaan, täydentävät tulevaisuudessa Suomen venäjänkielistä vähemmistöä (venäjää sanovat äidinkieleksi nykyään noin 20 000 maan asukasta). Joka tapauksessa heidän inkeriläinen identiteettinsä menetetään, toisista tulee tavallisia suomalaisia, toisista Suomen venäläisiä.

Suomalaisten totaalinen katoaminen historiallisesta Inkeristä näyttää realistiselta Suomeen "paluumuuton" vuoksi. Suomen historiassa on ollut suomalaisten joukkomuuttoa ulkomaille, esim. Ruotsiin 60-luvulla. Monet senaikalaiset maastamuuttajat alkoivat palata Suomeen 80-luvun lopulla ja 90-luvun alkupuolella varakaina, modernin ammatin saaneina, ruotsintaitoisina ja kansainvälistyneinä. Joku tämäntyyppinen

ilmiö näyttää mahdolliselta myös inkerinsuomalaisten tapauksessa. Syitä, jotka voisivat lopettaa suomalaisten lähdön Venäjältä ja jopa palauttaa aikaisemmin muuttaneita ovat: a) talouden kasvun alku Venäjällä, b) Suomen "inkeriläispolitiikan" muuttaminen suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin tukemisen suuntaan inkerinsuomalaisten nykyasumispaikoissa ja c) Venäjän viranomaisten käytännön toimenpiteet tämän vainotun kansan reabilitoinnissa. Tekemääni kyselyyn osallistuneista 95% on osoittanut halunsa jopa Suomessa asuessaan säilyttää monipuolisia siteitä Venäjälle päin.

Kirjallisuus:

1. Постановление Верховного Совета Российской Федерации "О реабилитации российских финнов". 29 июня 1993 г., № 5291-1.
2. **Hirstiö-Snellman, P.:** Maahanmuuttajat Helsingin seudulla. Islamilaisien ja entisestä Neuvostoliitosta muuttaneiden selviytyminen. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1994:9. Helsinki 1994.
3. **Takalo, P.:** Inkerinsuomalaiset paluumuuttajina. Selvitys inkerinsuomalaisten integraatiosta ja viranomaispalveluiden käytöstä. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön monistetta 1994:20. Helsinki 1994.
4. **Takalo, P. & Juote, M.:** Inkerinsuomalaiset. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön pakolaistoimisto. Edita, Helsinki 1995.
5. **Inkerinsuomalaisten paluumuutto.** Maahanmuutto- ja pakolaisspoliittisen toimikunnan osamietintö 30.1.1996. Sisäasiainministeriön julkaisu 2/1996. Helsinki 1996.
6. **Väkat, A. & Notkola, V.:** Keitä he ovat? Virossa ja entisestä Neuvostoliitosta Suomeen muuttaneet vuosina 1988 ja 1992. Helsingin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:3. Helsinki 1996.
7. "24 часа", № 24 (369). 4 июля 1996.
8. "Известия", № 135. 24 июля 1996

Simmelin 'muukalainen' pakolaisena

Eeva Kupiainen

Sosiologian klassikolle Georg Simmelille on muukalaisuus hänen juutalaisen syntyperänsä myötä läheistä. Hän kirjoitti vuonna 1908 tunnetun esseensä Muukalainen (1993, 200–204), jonka teema on ajankohtainen myös tämän päivän maailmassa yhä useamman ihmisen liikkuesa tai asuessa oman kotiseutunsa tai maansa ulkopuolella. Artikkelini tarkoituksena on esitellä Simmelin muukalaisuuteen liittyviä ajatuksia pakolaisen näkökulman kautta.

Muukalaisuus tulee esille myös Joensuun yliopistoon tekemässäni pro gradu -tutkielmassa ”Tietoa ja tukea: Lähi-idästä kotoihin olevien islamilaisten pakolaisten sosiaaliset verkostot”. Siinä kaukaisesta kotimaastaan lähteneet ja erilaisen uskonnon ja kulttuurin piiristä saapuvat pakolaiset kertovat elämästään Suomessa. En kuitenkaan tässä yhteydessä esittele tutkimukseni tuloksia, vaikka muukalaisuus sekä positiivisena että negatiivisena tekijänä sisältyy myös niihin sosiaalisiin verkostoihin, jotka pakolaisen on luotava uudelleen uudessa yhteiskunnassa. Simmel painottaa (1955) myös erilaisten sosiaalisten yhteyksien tärkeyttä

Kirjoittaja on yhteiskuntatieteiden maisteri ja sosiologian jatko-opiskelija Joensuun yliopistossa.

ihmiselle. Hän näkee henkilön 'sosiaalisten piirien leikkauksena' tämän ollessa monien ryhmien tai roolien yhtymäkohdassa esimerkiksi ystäväinä, naapurina tai vanhempana. Näissä pakolainenkin kohtaa muukalaisuutta.

Simmelin 'muukalainen'

Simmel aloittaa Muukalainen-esseensä 'vaeltamisen' käsitteestä, johon hänelle tilallisena tapahtumana liittyy lähtemisen ja saapumisen ajatuksellinen vastakohtaisuus. Vaeltaja tulee tänään ja lähtee huomenna. Muukalainen taas ilmentää näiden vastakohtien synteisiä, sillä hän tulee tänään ja jää huomiseksi. Simmel näkee muukalaisen potentiaalisena vaeltajana. Muukalainenkaan ei ole täysin vapautunut menemisen ja tulemisen ajatuksesta. Niin kauan kuin muukalainen nähdään vieraana, hän ei ole muiden silmissä sosiaalisesti ympäristöön sitoutunut, vaikka hänellä saattaa olla läheisiä henkilösuhteita. Hän voi kuitenkin olla yhteydessä eri henkilöihin ja kohdata usein mitä hämmästyttävintä luottamusta ja paljastuksia asioista, joita muuten pidetään hyvin kätkeytyinä muilta läheisiltä ihmisiltä.

Sitoutumattomuus antaa muukalaiselle erityistä liikkuvuutta,

mikä paikallisten ryhmien keskuudessa saa aikaan etäisyyden ja läheisyyden synteisin ja siten hänelle muodollisen aseman paikallisten asukkaiden keskuudessa. Tätä lisää myös muukalaiselle ominainen objektiivisuus ja neutraalius esiin tuleviin asioihin. Muukalainen on paikallista vapaampi ihminen käytännössä ja teoriassa, koska hän tarkastelee asioita ennakkoluulottomasti ja hänen toimintojaan eivät rajoita jo vakiintuneet tavat tai paikallinen pieteetti.

Muukalaisuudella on myös vaaransa, joka voi ilmetä esimerkiksi toisten kohdistamana syrjintänä tai muukalaisuuden liioitteluna sen erilaisuuden takia. Muukalainen on läheinen siinä määrin kuin me tunnemme yhtäläisyyttä häneen esimerkiksi kansallisuuden, sosiaalisen aseman, ammatin tai muun syyn perusteella, ja kaukainen sikäli kuin nämä samanlaisuudet koetaan universaalilla tasolla, jolloin esimerkiksi kansallisuus menettää erityisen keskihakuisen ominaisuutensa. Kuitenkin läheisyyden ja etäisyyden välille nousee erikoinen jännite. Vieraasta alkupeirästä olevalle muukalaiselle maa, kaupunki tai etninen ryhmä voi olla yhteistä muiden muukalaisien kanssa. Tämä samanlaisuus yleistetään ja muukalaisia ei havaitakaan yksilöinä vaan tietyn-

laisina tyyppinä, joille etäisyys ja läheisyys ovat yhtä yleisiä. Läheisyyden ja etäisyyden kokonaisuus merkitsee myös samanlaisuutta: lähellä oleva on kaukana ja muukalaisuuden vaikutuksesta kaukainen on lähellä.

Pakolainen 'muukalaisena'

Simmelin 'muukalaisen' tunto-merkit voidaan nähdä erityisen hyvin pakolaisen kohdalla. Hän on tullut kaukaa omasta alkupe-
räisestä kotimaastaan ja joutunut jäämään uuteen yhteiskuntaan. Täällä hän elää mielessään lähtö ja paluu kotimaahan. Hänellä ei myöskään ole kiinteitä sosiaalisia siteitä uuteen ympäristöönsä. Tätä sitoutumattomuutta ylläpitävät muun muassa oman uskonnon tai kulttuurin määräykset tai vaikkapa haluttomuus opetella uuden yhteiskunnan kieltä. Pakolainen nähdään pitkään muukalaisena huolimatta hänen läheisistäkin ystävyydestään. Sopeutuessaan uuteen ympäristöönsä hän tuosin oman kulttuurinsa ja tapansa. Tunne on kuitenkin merkittävä, se on etäinen ja läheinen yhtä aikaa. Lähellä oleva suomalainen yhteiskunta tuntuu etäiseltä sen outouden vuoksi, oma kaukainen elämänmuoto läheiseltä

uskonnon, kulttuurin ja täällä olevien maanmiesten myötä.

Kuten Simmel mainitsee, muukalaisuuteen sisältyy ongelmia. Tämä tulee erityisen helposti esille pakolaiseen kohdistuneena varautuneena käytöksenä tai pahimmillaan suoranaisena rasismina. Muun muassa pakolaisten ja suomalaisten keskustelut saattavat sujua heidän ollessaan kahden kesken, mutta ryhmässä tai muuten julkisesti ei olla pakolaisia enää tuntevinaan, jopa käyttäytytään vihamielisesti.

Voittaessamme muukalaisuuteen kohdistuvia ennakkoluulojamme ja löytäessämme pakolaisen kanssa yhteisiä tekijöitä esimerkiksi ammatin tai harrastusten parista tai yhteisestä roolista vaikkapa vanhempana tai naapurina tunnemme suhteemme pakolaiseen läheiseksi. Etäisemmäksi tilanne muuttuu, kun kiinnostus katoaa ja alamme laajentaa pakolaisen henkilönä samanlaiseksi naapuriksi kuin muutkin naapurit ja käyttäytyä suomalaisen pidättyvän naapurikulttuurin mukaan. Pakolainen on yhtäaikaaisesti sekä läheinen että kaukainen ympäristönsä keskellä. Ollessaan samanlainen muiden pakolaisten tai samaa etnistä ryhmää olevien kanssa, myös pakolainen saattaa menettää yksilöllisyytensä. Hä-

nestä kuulee puhuttavan pakolaisena tai kansallisuuden mukaan tai miehenä ja naisena, vaikka esimerkiksi perheen tai henkilön nimikin olisi tiedossa. Tällainen etäisyyden ja läheisyyden, samanlaisuuden ja erilaisuuden kokeminen antaa pakolaiselle muukalaiseen verrattavan erityisen suhteen ja vaikuttaa hänen sopeutumiseensa uuden yhteiskunnan jäseneksi ja sen normien noudattajaksi.

Muukalaisuus ilmenee Simmelille positiivisena ja erityisenä vuorovaikutuksena. Samoin pakolaisuudenkaan kokemuksia ei pitäisi nähdä pelkästään negatiivisina vaan traumaattisuudesta huolimatta löytää niistä erilaisuuden antamaa dynaamista voimaa rakentaa uutta sosiaalista elämää. Muukalaisuus voi yleensäkin antaa ihmissuhteille uuden, tuoreemman ulottuvuuden, jossa kaukaa näkee paremmin ja tolranssi nykyisiä realiteetteja kohtaan lisääntyä.

Kirjallisuus:

Simmel, Georg (1955:1908): *Conflict and The Web of Group-Affiliations*. The Free Press, Clencoe, Illinois.

Simmel, Georg (1993:1908): *The Stranger*. Teoksessa C. Lemert (ed.) *Social Theory, The Multicultural and Classic Readings*. Westview Press, Boulder, 199–204.

Inkerinsuomalais-seminaari Pietarissa

Pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunta järjesti 14.–15.1.1997 matkan Pietariin, jossa pidettiin tiivisohjelmainen seminaari inkerinsuomalaisten tilanteesta. Paikalle oli saapunut Venäjän kansallisuusministeriön edustaja, Pietarin kaupungin edustaja, inkerinsuomalaisten edustajia eri puolilta Venäjää aina Siperiaa myöten sekä Suomesta noin 30 pakolais- ja siirtolaisuusasiain neuvottelukunnan ja sen ulkosuomalaisjaoston jäsentä. Siirtolaisuusinstituutin edustajina matkalla olivat Olavi Koivukangas ja Maija-Liisa Kalhama.

Venäjän kansallisuusasiain varaministeri Aleksandr Voronin Moskovasta totesi puheenvuorossaan, että inkerinsuomalaiskysymys on vaikea ja moniselkoinen, johtuen itse asian historiallisesta kehityksestä ja siitä, että sitä Voroninin mielestä voidaan säädellä jopa kansainvälisin asetuksin. Virallisella tasolla asia on lähinnä Moskovan ja paikallishallinnon asia. Uudella suomalais-ugrilaisten kansojen elvytysohjelmalla pyritään ohjaamaan varoja kielen, kulttuuritoiminnan ja koulutuksen kehittämiseen. Venäjällä on tekeillä myös laki rajaseutujen statuksesta, jonka valmisteluissa ovat mukana myös Pietarin edustajat. Yleensäkin paikallishallinnon osuus Venäjän budjetissa on suuri, koska lähdetään siitä, että paikallistasolla parhai-

ten tiedetään ihmisten tarpeet ja toiveet. Tätä ajatusmallia pyritään noudattamaan myös inkerinsuomalaiskysymyksen hoidossa.

Inkerinsuomalaisten edustajat toivat puheenvuoroissaan esille omien alueittensa inkeriläisten toiveita, jotka vaihtelivat suomenkielisten lehtien hädestä, tämän päivän polttaviin keskeisiin ongelmiin, joita ovat mm. eläkkeiden pienuus ja asumisolosuhteet. Joissakin puheenvuoroissa korostettiin ihmisten odottavan mahdollisuutta palata eri puolilta Venäjää Inkerin alueelle.

Suomalaiset osanottajat selvittivät puheenjohtajana toimineen kansliapäällikkö Pertti Sorsan johdolla Suomen viranomaisten politiikkaa toisaalta Suomessa, toisaalta Venäjän puolella. Maamme siirtolais- ja ulkosuomalaispolitiikassa on perinteisesti suuntauduttu länteen painopisteen ollessa mm. Ruotsista tapahtuneen paluumuuton seuraamisessa. Suomesta on kuitenkin tapahtunut muuttoliikettä myös itään aina 1900-luvun ensimmäisiin vuosikymmeniin saakka. Neuvostoliiton hajottua alettiin tiedostaa, että Venäjän ja Viron alueella elää edelleen jopa satoja tuhansia suomalaisia. Venäjän yhteiskunnallisen ilmapiirin vapautuminen 1980-luvulla käynnisti keskustelun suomalaista syntyperää olevien inkerinsuomalaisten asemasta ja tulevaisuu-

desta ja erilaisia hankkeita heidän tukemisekseen alettiin suunnitella. Inkerinsuomalaisten paluumuutto Suomeen alkoi vuonna 1990. Viimeisten vuosien aikana Suomeen on tullut noin 14 000 inkerinsuomalaista paluumuuttajaa. Muuttopaine Suomeen on edelleen kasvanut, jona oli viime vuoden lopulla noin 7000 henkilöä.

Inkerinsuomalaisten maahanmuutto ja toisaalta heidän tukemisekseen tehty työ ovat jatkuvasti herättäneet keskustelua ja ristipaineita. Muuttoa säätelevät eniten Suomen viranomaisten jonojen purkamiseen osoittamat resurssit sekä toisaalta kuntien vastaanottokyky. Kansalaisjärjestöjen nähtiin olevan etunenässä inkerinsuomalaisten keskuudessa tehtävän erilaisen avustustyön toteuttamisessa, joka pitää sisällään monenlaisen aineellisen ja henkisen avustuksen viemisen inkerinsuomalaisille ja mm. avustamisen ennen Suomeen muuttoa tapahtuvien valmennuskurssien toteuttamisessa. Yleishavaintona oli, että kokonaiskuva inkerinsuomalaisten tilanteesta on vaikea saada, asian ympärillä on tällä hetkellä paljon toimijoita ja tämäkin seminaari osaltaan toi esille uusia painotuksia, erityisesti lähiyhteistyön merkityksen.

*Olavi Koivukangas ja
Maija-Liisa Kalhama*

Olavi Eronen: Kuuro- mykkänä Australiassa

Melbourne 1996. 152 s.

Edesmennyt ystäväni Mauno Hentilä sanoi minulle kerran Canberrassa, että hänen elämänsä onnellisinta aikaa oli ensimmäinen vuosi Australiassa. Ei ollut ongelmia ja murheita, kun ei ymmärtänyt maan kieltä. Silti työt sujuivat hyvin suomalaisessa kirvesmiesporukassa. Mutta Olavi Eronen kokemukset olivat erilaisia.

Hänen tarinansa on yksi tuhansien 1960-luvulla Australiaan muuttaneiden suomalaisten kokemusten joukossa. Tuolloin syinä muuttoon olivat sekä Suomen heikko taloudellinen tilanne että Australian valtion värväystoiminta. Joensuulaisen nuoren perheen viiden vuoden ensimmäinen kausi Australiassa sijoittui vuosiin 1961–66. Matka alkoi syksyllä 1961 laivalla Turusta Tukholmaan ja sieltä edelleen Englantiin, missä noustiin Australiaan menevään Stratheden-nimiseen laivaan.

Matka Australiaan suuressa valtamerialuksessa oli seikkailua – varsinkin perheen 9- ja 8-vuotiaille pojille. Reitti kulki Suezin kanavan kautta Punaisellemerelle ja edelleen Intiaan ja Ceyloniin. Ensimmäinen tuntuma Australiaan saatiin Fremantlen satamassa, mutta kesti vielä muutama päivä ennen kuin pieni suomalaisjoukko jäi laivasta Melbourneen satamassa. Öisellä juna-matkalla Melbournesta sisämaahan kuunvalo valaisi auringon ruskeaksi polttamat kumpareet, jossa siellä täällä yksinäinen eu-

kalyptuspuu tai palanut kanto törötti. Alburyn asemalla oli vastassa suomenkielinen nainen ja matkalaiset vietiin bussilla Bonegilan siirtolaisleirille.

Seuraavana aamuna opittiin leirin ohjelmat ja aikataulut sekä tutustuttiin asumuksiin. Parakit olivat aaltopellistä tehtyjä rakennuksia, jotka päivällä olivat kuumia ja yöllä kylmiä. Pakollista kielikoulua oli pari tuntia päivässä. Muu aika kului lähellä olevan Hume-järven rannalla tai lähikaupungeissa Alburyssa ja Wodongassa. Tavattiin myös aikaisemmin maahan tulleita sukulaisia ja tuttavja. Jouluaattona laitettiin nuotio järven rantaan ja paistettiin kanipaisti pekonin kanssa jouluillalliseksi.

Vuodenvaihte on loma-aikaa Australiassa ja silloin on vaikea löytää työtä. Tarmokkaat ja jo vähän kieltä osaavat lähtivät etsimään työtä omin päin. Olavi Eronen ensimmäinen työpaikka oli omakotitalon perustuksen kaivuuta. Keskikesän kuumuus oli tukahduttava, lämpöä montussa ainakin 50 astetta auringon porottaessa suoraan pään päällä. Jotta ei tarvitsisi kärentyä auringossa, Eronen päätti hakeutua omalle alalleen, teurastajaksi.

Työpaikka löytyikin Yanco-nimisessä kylässä olevasta teurastamosta. Ensimmäinen yllätys oli se että työkalut, puukko ja teroitinrauta, olisi pitänyt omistaa itse. Nautojen teurastus oli Eroselle tuttua, mutta lammaspuolella suomalainen ei pärjännyt australialaisille. Kolmen viikon koeajan lopulla käsi luisti puukonkahvan yli terään, joka leikkasi kämmenen auki. Sairaalassa käteen neulottiin 24 tikkiä ja kynän ja sanakirjan avulla potilas yritti

saada itsensä ymmäretyksi. Yksi sairaanhoito-oppilas näki paljon vaivaa yrittäen opettaa suomalaiselle englantia piirtämällä.

Parannuttuaan ja saatuaan Suomesta tilaamansa kaksi nylkypuukkoa, Eronen pääsi taas töihin ja sai perheen luokseen, kun asunto järjestyi vanhasta kanalasta tehdystä mökistä. Päivä paistoi seinistä läpi ja avoimesta savupiipusta tulivat moskiitot sisään öisin. Ensimmäinen yö nukuttiin lattialla, kunnes saatiin käytettyjä huonekaluja. Uusia ystäviä alettiin saada lähinnä toisista siirtolaisista, mutta muita suomalaisia ei pienellä paikkakunnalla ollut. Kun ilmat kylmenivät ja Brisbanesta oli tuttavilta saatu kirje mahdollisuuksista löytää sieltä työtä, niin ei muuta kuin parin viikon kuluttua perhe junaan ja kohti aurinkoista Queenslandia.

Kyllähän Brisbanen suuressa kaupungissa teurastajia tarvittiin, ja asuntokin löytyi pian. Uutta oli ammattiliiton suuri valta ja usein toistuvat työnseisähdykset. Vapaa-aikoina tutustuttiin uuteen kotikaupunkiin. Kun vaimo pääsi töihin ompelutehtaalle, oli perheellä varaa hankkia ensimmäinen auto, jolloin päästiin tutustumaan ympäristöön laajemmin. Kielikoulua käytiin kaksi kertaa viikossa, vaikka opiskelu tuntui olevan paikallaan polkemista. Brisbanen suomalaisten suosittu kokoontumispaikka oli Embassy-hotellin takahuone, missä siirtolaisveteraani Nestori Karhula auttoi uusia suomalaisia sopeutumaan Brisbaneen ja Australiaan. Hän nautti suurta kunnioitusta pyytteettömästä auttamisestaan suomalaisten kieli- ym. vaikeuksissa.

Töiden vähennyttyä teurastamolla sesongin mentyä ohi, Eronen lähti toverinsa kanssa sokेरifarmille Pohjois-Queenslandiin. Tullyssa Oiva Hyytisen farmilla Eronen sai kokeilla suomalaisten aikoinaan suosimaa sokेरiruoa hakuuta. Ensimmäisen päivän rajun hakkuun jälkeen Erosetta ei ollut pellolle lähtijäksi, hyvä kun sängystä pääsi ylös. Sokेरiruoa on piikkien jäljistä tuli iholle paha ja tulehduksia, samoin mehiläisten pistoksista. Kun käsi ei tahotonut parantua, päätti Eronen palata takaisin Brisbaneen. Mutta kun työtä Brisbanesta ei löytynyt, alkoi kaivostyö houkutelulla. Taas perhe autoon ja suunta kohti 2160 kilometrin päässä olevaan kaivoskaupunkia, Mount Isaa, joka oli 1960-luvulla merkittävä suomalaiskeskus. Sinne ajo hiekkatietä oli siihen aikaan vielä seikkailu. Ei ollut tienviittoja ja välillä auto juuttui liejuun, mutta perille päästiin lyijyn, kuparin ja hien kaupunkiin. Perinteisesti suomalaisilla oli täällä hyvä maine ja parin viikon kaivoskoulun jälkeen Olavi Eronen oli valmis työhön maan alle 850 metriä syvään kuiluun. Kaivostyö oli tuohon aikaan vielä kovin raskasta ja vaarallista, mutta palkatkin olivat hyviä.

Vapaa-aikaansa monet suomalaiset viettivät Mount Isa -hotellissa, jonka pitkä baaritiski tunnettiin nimellä Mannerheimin linja. Kun kaivoksessa oli vuorotyö, aina linjalla tapasi jonkun suomalaisen. Suomalaisen seuran talolla oli vilkasta toimintaa, siellä tanssittiin ja esitettiin näytelmiä. Kun suomalainen seurakuntakin aloitti toimintansa Voitto Pokelan johdolla, Mount Isa oli elävä ja monipuolinen suomalais-

keskus. Asuttuaan vuokralla muutaman kuukauden Eroset osivat pankkilainalla pienen mökin, jonka kunnostamisessa riitti työtä. Erosen perheen elämä vaikiintui. Pojat viihtyivät hyvin ikäistensä seurassa ja perheeseen syntyi kolmas poika.

Mutta pilviä nousi taivaalle, kun ammattiliitto alkoi näytellä muskeleitaan kaivoksessa. Vaadittiin palkankorotuksia lähinnä maanpinnalla työskenteleville. Tämä lakko, jota johti Pat Mackie, tunnetaan hyvin Mt Isan ja Australian historiassa. Lakon pitkittyessä monet suomalaisetkin lähtivät kaivoskaupungista. Joulun jälkeen myös Olavi Eronen liittyi Tasmaniaan Roseburyn kaivokselle lähtevään ryhmään. Perheet jätettiin Mt Isaan. Työtä löytyikin suomalaisille ja Olavi Eronen ihastui vihreään saareen.

Kun Mount Isasta saatiin tieto lakon päättymisestä, Tasmaniaan menneet kaivosmiehet palasivat perheittensä luokse. Vietnamin sodan takia kuparin hinta maailmalla nousi huippuunsa. Entiset työntekijät otettiin takaisin – paitsi ns. mustalle listalle joutuneet. Mutta työn vaarallisuus ja onnettomuudet alkoivat arveluttaa Olavi Erosta. Myös Suomi-Seuran toiminta oli lakon seurauksena häiriintynyt. Osa niistä suomalaisista, jotka eivät päässeet takaisin kaivokseen, muutti Suomeen tai muualle – tai ryhtyivät rakentajiksi Mount Isassa. Kun Australiassa alettiin suunnitella nuorten miesten pakko-ottoa armeijaan sotimaan Vietnamissa, monet alkoivat harkita paluuta Suomeen.

Erosetkin panivat talonsa myyntiin, ja kun ostaja vihdoinkin löytyi, voitiin sanoa jäähyväiset

Australialle. Laivan lähtiessä Melbournesta Eronen tilitti kokemuksiaan Australiassa. Hän oli kiitollinen siitä, että oli selvinnyt elossa ja terveenä raskaasta ajasta. Perhe oli lisääntynyt yhdellä jäsenellä ja maailmaa oli nähty laajasti. Arvostus syntymämaata ja suomen kieltä kohtaa oli kohentunut. Tuntui turvalliselta olla paluumuuttaja, vaikka samat raskaat työt odottivat Suomessa. Rahaakin oli enemmän kuin Suomesta lähdettäessä. Heti Helsingistä ostetulla Moskvitsh Elitelillä kelpasi palata Joensuuhun.

Australian kävijöille ja maasta kiinnostuneille Olavi Erosen kirja on mielenkiintoista luettavaa. Toivottavasti yhä useammat Australian suomalaiset alkaisivat julkaista muistelmiaan muidenkin iloksi. Mutta mikä sai Erosen perheen muuttamaan uudelleen Australiaan – tällä kertaa Tasmanian vihreälle omenasaarelle? Siitä kuulemme ehkä myöhemmin. Onko niin että kerran siirtolainen – aina siirtolainen?

Olavi Koivukangas

K-G Olin: Alaska

Del 1 Ryska tiden, Del 2 Guldrushen, Del 3 Namnlistan. Jakobstad, Ab Olimex OY, 1995-1996. (280+264+142 sidor).

K-G Olin har tidigare gjort sig känd för populärt skrivna böcker om våra landsmän i fjärran länder, tre arbeten som behandlat våra första amerikafarare, våra första västindienfarare och öden och äventyr bland finländare i Latinamerika. Nu har han utkommit med tre volymer som alla be-

handlar Alaska. *Namnlistan* – den sista volymen – bär under rubriken ”Vad gjorde farfar i Alaska?” och upptar omkring 6.000 namn på personer som på något sätt haft kontakt med Alaska (huvudsakligen före första världskriget). Hänvisningar finns till den mångfald av källor som förteckningen bygger på. Namnlistan är sålunda en guldgruva inte minst för släktforskare.

Olin skriver inte med vetenskapliga ambitioner men hans framställning bygger på ett mycket digert källmaterial som presenteras i slutet av de båda textvolymerna. Olin har arbetat mycket ambitiöst och gått igenom allt tillgängligt material både i Finland och på flera ställen i Amerika. Den enda luckan är väl de källor som kan finnas i ryska arkiv, något som i detta fall är av mindre betydelse. De viktigaste ryska primärkällorna har getts ut i engelsk översättning.

Den första volymen, *Ryska tiden*, behandlar perioden från slutet av 1700-talet då ryssarna först etablerade sig på den amerikanska kontinenten och fram till 1867 då Alaska genom köp övergick i USA:s ägo. De ryska besittningarna i Amerika förvaltades och exploaterades – det var framför allt päls handeln som var viktig – av ett särskilt handelskompani, Rysk-amerikanska kompaniet. Det var självfallet besvärligt att upprätthålla kontakterna mellan kompaniets huvudsäte i St. Petersburg och besittningarna på andra sidan jordklotet. Man räknade allmänt med att en resa sjövägen tog omkring 8 månader medan en färd landvägen genom Sibirien tog omkring ett halvt år. Det faktum att Ryssland inte var

någon sjöfararnation gjorde att det här fanns en nisch för finländsk företagsamhet. Många av Rysk-amerikanska kompaniets fartyg byggdes i Finland, framför allt på skeppsvarven i Åbo och finländska rederier och sjöfarare kom överhuvudtaget att spela en framträdande roll i trafiken på Stilla havet. Olin räknar med att många av dem som var sysselsatta i trafiken på Alaska och i kompaniets tjänst kom från sydvästra Finlands skärgårdsområden.

Enskilda personer, t.ex. de finländare (Etholén och Furuholm) som hann vara generalguvernörer i Alaska, eller grupper av personer, prästerna, sjöfararna, valfångarna o.s.v. ägnas särskilda kapitel. Olin utnyttjar dem skickligt som ett slags prismen som belyser livet bland våra landsmän på den amerikanska västkusten.

Bl.a. med tanke på Alaska-kolonins matförsörjning byggde ryssarna upp Fort Ross i norra Kalifornien något norr om San Francisco. Också här var en finländare, Karl Schmidt, en tid kommandant. Fort Ross kom aldrig att spela någon större roll men är idag i alla fall något av en turistattraktion.

En av de finländare som vid unga år kom till Alaska och senare gjorde en lysande karriär i Kalifornien var Gustaf Ferdinand Nybom, av Olin presenterad i kapitlet ”Skeppspojken som blev mångmiljonär”. För eftervärlden är Nybom mest känd som grundare av en stor vingård och med ett något förtyskat namn, Niebaum. I vindistriktet Napa Valley i Kalifornien finns fortfarande en väg uppkallad efter honom, ”Niebaum Lane”. Utav

de präster som tjänstgjorde i den lutherska församlingen i Sitka, kolonins huvudort, är Uno Cygnaeus, sedermera den ”finska folkskolans fader”, mest känd.

Guldrushen, den andra volymen i serien har under rubriken ”Det sista stora äventyret” och är egentligen en hel serie äventyrsskildringar. Vi rör oss här i huvudsak i en senare period, från omkring sekelskiftet en bit in på 1900-talet bland guldgrävare i Alaska och Yukon (Klondike). Det finns egentligen ett förvånansvärt rikt material bevarat om självupplevda öden och äventyr. Persongalleriet är stort och ett personindex hjälper en att hitta bland alla lyckosökare. Österbottningarna är väl företrädna.

Boken är full av dramatik, både skildringar av guldgrävarnas strapatsfyllda liv och konflikter om inmutningar av nya guldfält. Det kanske mest fantastiska inslaget handlar om hur man i slutet av 1800-talet överförde en hjord renar från norra Skandinavien för att undsätta hungrande guldgrävare i Klondike.

Bland de några hundra finländare som deltog i guldrushen var det en handfull som lyckades bli verkliga rika. Mest kända är kanske bröderna Joutsen som donerade en betydande del av sin förmögenhet för att bygga upp det finska universitetet i Åbo.

De här böckerna om Alaska är en ny fin fjäder i hatten för Olin. De är, såsom framgått, väl dokumenterade. Volymerna är rikt illustrerade och vackert inbundna. Layouten är, såsom man vant sig vid när det gäller Olins böcker, mycket njutbar.

Sune Jungar

Pertti Virtaranta: Hauska tutustua

**Amerikansuomalaisia tapaa-
massa. Suomalaisen Kirjalli-
suuden Seuran Toimituksia 651.
Toimittanut Jaakko Yli-Paavo-
la. Vammala 1996.**

Pertti Virtaranta, Helsingin yliopiston suomen kielen emeritusprofessori, oli aktiivisimpina tutkijan vuosinaan murretutkija, jonka sydämessä ainakin hämärläismurteilla oli oma paikkansa. Ehkä tämä rakkaus oli samalla kotiseuturakkautta. Virtarantahan on Karkun poikia. Virtarannalla on tutkijana ollut myös toinen ”rakastettu”: suomen kieli, jota on puhuttu Suomen rajojen ulkopuolella. Virtaranta on tutkinut niitä suomen kielen versioita, joita on puhuttu esimerkiksi Tverissä, Itä-Karjalassa ja kaukana Lännen mailla, Yhdysvalloissa ja Kanadassa.

Virtaranta on tehnyt kolme tutkimusmatkaa suureen länteen ja tavannut näillä matkoilla satoja amerikan- ja kanadansuomalaisia. Vuonna 1980 tekemänsä tutkimusmatkan havainnot hän on koonnut kirjaksi, joka on saanut otsikon ”Hauska tutustua”. Tämä on tervehdys, jota sekä amerikkalaiset että kanadansuomalaiset ovat usein käyttäneet toivottaessaan vieraan tervetulleeksi.

Virtaranta kohtasi ensimmäisellä tutkimusmatkallaan vuonna 1965 lähinnä eläkeikään tulleita suomalaisia siirtolaisia. Vuoden

1980 matkan aikana siirtolaisia löytyi vielä paljonkin Kanadasta, mutta Yhdysvaltain puolelta löytyi tällöin lähinnä eläkeikään tulleita siirtolaisten lapsia, joista usein käytetään termiä toisen polven siirtolainen.

Tutkittaviensa kielestä Virtaranta käyttää nimitystä amerikkansuomi ja välttää termejä fingelska ja fingliska. Virtaranta arvelee, että viimeksi mainituilla termeillä on monen amerikkansuomalaisen mielestä halventava sävy. Mieleeni on kuitenkin jäänyt, että liikkuessani 1960-luvulla lännen mailla Pohjois-Amerikan suomalaisten joukossa oli paljon myös niitä, jotka olivat ylpeitä fingliskan puhujia, jotka halusivat suorastaan tuputtaa ”vanhasta maasta” tulleelle poikaselle omaa kieltään ja jotka kutsuivat omaa kieltään leikillisesti fingliskaksi.

Virtaranta käynnisti amerikkansuomen tutkimushankkeensa todella viime hetkellä. Vuonna 1965 kielen osaajia oli kymmenin tuhansin, 15 vuotta myöhemmin vain rippeet. Epäilemättä vielä 1980-luvun alussakin löytyi silti vielä paljon niitä, joiden kielestä saattoi rakentaa vaikkapa amerikkansuomen kieliopin. Tänäpäin Pohjois-Amerikan eri alueille kehittyneen amerikkansuomen vertailu olisi jo lähes mahdotonta. Ja kun eletään vielä muutama vuosi eteenpäin, ovat amerikkansuomen rippeetkin lähes kadonneet. Amerikkansuomea tutkiessaan ja tallentaessaan Virtaranta ja hänen oppilaansa ovatkin siten tehneet todellisen kulttuuriteon.

Amerikkansuomi tuli allekirjoittaneelle tutuksi 1960-luvun puolivälissä. Tutustuin siihen siirtolaishistorian, en siirtolaisten kielen tutkijana. Muistan, miten minulta kysyttiin kymmeniä kertoja, mitä tehdään, kun ”pussataan peipipoki ronttiruumasta kitsiin”. Ensimmäisellä kerralla en kysymykseen osannut vastata, toisella kerralla vastasin oikein ja sitä seuraavilla kerroilla annoin kysyjälle itselleen kääntämisen ilon.

Virtarannan esitystä lukiessani tulvii vastaan sanoja, joita aikanaan kummastelin ja joiden sisältöä en aina heti ymmärtänyt-kään. Monista sanoista yksi opetettiin minulle toisin kuin Virtarannalle. Minnesotassa liikkuesani kuulin hunttaamisesta, trappäpäämisestä ja trappilainmistakin. Viimeksi mainittu sana ei silloin ollut pyyntialue, josta Virtarannan muistelmateoksessa puhutaan. Trappilaini oli polku, jota varrelle viritettiin erilaisia ansoja ja pyyntirautoja.

Amerikkansuomen sanakirja on jo ilmestynyt ja Virtarannan ”koulukunta” on julkaissut tästä kielestä useita tutkimuksiakin. Oletan, että amerikkansuomen tutkimisessa olisi silti vielä mahdollisuuksia. Virtarannan ”Hauska tutustua” antaa hyvän pohjan aihepiiriin tutustuvalla. Kirja kertoo, millaisissa olosuhteissa ja miten koottiin ne äänitteet, joiden varaan tämän päivän ja tulevaisuudenkin amerikkansuomen tutkijan on työnsä rakennettava.

Reino Kero

Saapuneita julkaisuja/ Publications received

- Aavan meren tuolla puolen.** Tutkielmia siirtolaishistoriasta. Melkas, Eevaleena (toim.). Turku, 1996. 142 s. (Turun yliopiston historian laitos 36)
- Alaska Finns.** Documenting the Legacy of the Alaska Finns From the Russian Period. Portland, Oregon, Finnish-American Historical Society of the West, 1996. 83 p. (Pioneer Series; Vol. 23, No. 1)
- Arkistotoimen koko kuva.** Suomen neljännet arkistopäivät 19.–20.5.1994 Joensuussa. Kansallisarkisto. Joensuun yliopisto, 1994. 163 s. (Maakunta-arkistojen julkaisuja 1)
- Befolkningsstatistik 1994.** Del 1. Folkmängden och dess förändringar i kommuner och församlingar mm. Stockholm, Statistiska centralbyrån, 1995. 186 s.
- Changing Faces of Prostitution.** Conference Book, Helsinki 3–5 May, 1995. Marjut Jyrkinen (ed.). Helsinki, Unioni, 1990. 167 p.
- "Den vet som vida färdas".** Reserapport från en kulturgeografisk exkursion i Kanada våren 1993. Borgegård, Lars-Erik (red.). Umeå universitet, 1993. 319 s. (Gerum 19)
- Documenting Diversity.** A Report on the Conference on Documenting the Immigrant Experience in the United States of America. CDIE Planning Committee, Immigration History Research Center. Saint Paul, University of Minnesota, 1991. 108 p.
- Eesti koomika.** Ajakirjanduse Kogutud Pärlid. Juur, Mart (toim.). Tallinn, Baltic News Service, 1995. 46 s.
- Eesti rahvastik rahvaloenduste andmetel, II.** Population of Estonia by population censuses. Statistical Office of Estonia, Tallinn, Eesti Statistikaamet, 1996. 315 s.
- Emmaus Lutheran Church.** ELCJC, Suomalainen luterilainen Emmaus-seurakunta. 1995–1996 Annual Report. Break open God's Treasured Possessions. British Columbia, Canada, 1996. 34 p.
- Ensamma flyktingbarn i Norden.** Köbenhavn, Nordiska Ministerrådet 1996. 135 s. (TemaNord 1996:516)
- Evaluation of the Development Cooperation between The United Republic of Tanzania and Finland.** Finnish Cooperation Development Centre. Helsinki, Ulkoasiainministeriö, 1995. 333 p. (Report of Evaluation Study 1995:1)
- Fagnotat for demografi.** Utarbeidet av et ad hoc-utvalg for "Demografi og befolknings spørsmål". Norges forskningsråd. Oslo 1996. 51 s.
- Finland's Romani People.** E Rhoma and i Finlandia. Sosiaali- ja terveysministeriö, romaniasiain neuvottelukunta. Helsinki, 1993. 19 s. (Esitteitä 1993/6)
- Finnish Congregational Church Notebook.** Sebell, Tellervo (red.). Ashtabula, Ohio, 1995. 257 p.
- "Finnläkter I".** 5 generasjoner av slektene Haljainen, Veteläinen, Suhoine, Häkkinen, Kurki, Vaissinen, Mulikka, 92 s. + nimilistat. – **"Finnläkter II".** 5 generasjoner av slektene Raatikainen, Sikainen, Purainen. Kauppinen, Piesäinen, Karjainen, Karvainen, Hauvinen, Oinoine, Neuvoinen. 78 s. + nimilistat. – **"Finnläkter III".** 7 generasjoner av slekten Räisänen. 116 s. + nimilistat. Solør Slekthistorielag, Norge, 1996.
- Flüchtlinge in Westeuropa.** Refugees in Western Europe. Eine Bibliographie. A Bibliography. Berliner Institut für Vergleichende Sozialforschung. Edition Parabolis. 1992. 175 s.
- Hallituksen kehitysyhteistyökertomus eduskunnalle vuodelta 1994.** Regeringens berättelse till riksdagen om utvecklingssamarbetet 1994. Suomen kehitysyhteistyö 1994. Finlands utvecklingssamarbete 1994. Helsinki, 1995. 136 s. (Ulkoasiainministeriön kehitysyhteistyöosasto K 14)
- Helsinki – Tallinna.** Kaupunkien välinen vuorovaikutus matkustajaliikenteen kuvaamana. Ruoppila, Sampo (toim.). Helsinki, 1996. 155 s. (Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:8)
- Hopes and Realities.** Closing the Gap Between Women's Aspirations and Their Reproductive Experiences. Tampere, The Alan Guttmacher Institute, 1995. 56 s.
- Inkerinsuomalaisten paluumuutto.** Maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen toimikunnan osamietintö. Luovutettu 30.1.1996. 2. tarkistettu painos. Helsinki, 1996. 27 s. (Sisäasiainministeriön julkaisu 1996:2)
- Innvandrerne – gjester eller bofaste?** En innføring i norsk innvandringspolitikk. Haagensen, Eva; Kvisler, Laila; Birkestrand, Tor G. (red.). Oslo, Gyldendal Norsk Forlag, 1990. 183 s.
- Invandrar- och flyktingpolitiken 1995.** Stockholm, Arbetsmarknadsdepartementet, 1995. 71 s.
- Kalevainen 1996.** Kalevalan päivän juhlaulkaisu 1996. Vuodesta 1913. Kalevalan Ritarikunta ja Kalevalan Naiset. Kalevala Day Anniversary Publication 1996. Since 1913. The Knights and Ladies of Kaleva. Aaltonen, Aarne A.; Aaltonen, Rose-Marie (toim.). Florida, 1996. 119 p.
- Kerro Suomesta 5 kielellä.** Englanti, ruotsi, saksa, ranska, venäjä. Fintra, Kansainvälisen kaupan koulutuskeskus. Helsinki, 1996. 292 s. (Fintra-julkaisu 108)
- Maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen toimikunnan välimietintö.** Luovutettu 4.4.1996. Helsinki, 1996. 35 s. (Sisäasiainministeriön julkaisu 1996:6)
- Meikäläisiä muukalaisia.** Kulttuurien kohtaaminen käytännössä. Åström, Anna-Maria (toim.). Helsinki, Suomen kansatieteilijöiden yhdistys, 1995. 114 s. (Ethnos-toimite 9)
- Migration and Ethnic Marginalisation.** Multiculturalism, Racism, Xenophobia. Conference Proceedings of the 4th Euro-Conference in Berlin, 30th October to 1th November, 1992. The Berlin Institut for Comparative Social Research. Edition Parabolis, 1992. 39 s.
- New Zealand and International Migration, Number 1.** A Digest and Bibliography. Trlin, Andrew D. and Spoonley, Paul (eds.). New Zealand, 1986. 162 p.
- New Zealand and International Migration, Number 2.** A Digest and Bibliography. Trlin, Andrew D. and Spoonley, Paul (eds.). New Zealand, 1992. 162 p.
- Näkökulmia seutuistumiseen.** Iisakkala, Jari (toim.). Tampereen yliopisto, 1993. 110 s. (Aluetieteen laitos A 15)
- On Distant Shores.** Proceedings of the Marcus Lee Hansen Immigration Conference. Aalborg, Denmark, June 29 – July 1, 1992. Larsen, Birgit Flemming; Bender, Henning, Veien, Karen (eds.). Aalborg, Danes Worldwider Archives, 1993. 372 p. (Utvandrerarkivets skriftserie. Utvandrerhistoriske studier 5)
- Pietarin kahdet kasvot.** Suomi ja EU Pietarista katsoen. EVA-raportti pietaarilaisten asenteista 1996. Helsinki, Elinkeinoelämän valtuuskunta, 1996. 99 s.
- Rechtsextremismus und Gewalt.** Dokumentation. Friedrich-Naumann-Stiftung. Deutschland, 1993. 366 s.
- Registrum Ecclesiae Aboensis eller Åbo Domkyrkas Svartbok.** The Black Book of Abo Cathedral. Facsimile version of the 1890 edition with a new introduction and translations of the original preface and the register of documents with brief introductions. Turun srk/Kansallisarkisto 1996. 668 s.
- The Ships of our First Century.** The Effoia fleet 1883–1983. Toim. Matti Pietikäinen; Bengt Sjöström. Helsinki, Effoia, 1983. 231 s.
- Suomalaisten EU-kannanotot.** Syksy

1996. Elinkeinoelämän Valtuuskunta, 1996. 63 s.
- Suomen Lähetysseuran vuosikirja 1996.** Helsinki, Suomen Lähetysseura, 1996. 216 s.
- Suomi Conference Yearbook 1996.** Suomi Konferenssin Vuosikirja 1996.
- Suomi Euroopassa – maassamuuton uudet ulottuvuudet.** Muuttoliikesymposium 1995. Koivukangas, Olavi; Korpela, Kalevi; Narjus, Raimo (toim.). Turku, Siirtolaisuusinstituutti, 1996. 207 s. (Siirtolaisuustutkimuksia A 18)
- Tackling racism and xenophobia.** Practical action at the local level. Strasbourg, Council of Europe, 1995. 154 s.
- Traumatiserade flyktingar och mottagningsprocessen i de nordiska länderna.** Köbenhavn, Nordiska Ministerrådet, 1996. 245 s. (TemaNord 1996: 517)
- Ungdomsforskning vid Kvarken.** (Red.) Pia Nyman-Kurkiälä. Åbo, 1995. 152 s. (Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Forskningsrapporter 29)
- Vallan kumous.** Raportti poliittisesta päätöksenteosta. Helsinki, Elinkeinoelämän Valtuuskunta, 1996. 79 s.
- Verkostoavusteinen työelämän kehittämisohjelma.** Kauppinen, Timo; Laaksonen, Jyrki Y. J. (toim.) Helsinki, Työministeriö, 1996. 121 s. (Työpoliittinen tutkimus 137)
- Yearbook of Finnish Foreign Policy.** Helsinki, Finnish Institute of International Affairs, 1995. 64 s.
- 90-Juvun aluetiedettä.** Kultalahti, Olli (toim.). Tampere, Tampereen yliopisto, 1990. 47 s. (Aluetieteen laitos A 10)
- Abramsson, Marianne; Borgegård, Lars-Erik:** Välfärd i förändring. Den allmännyttiga bostadsmarknaden i några välfärdsstater. Umeå universitet, 1996. 77 s. (Gerum 20)
- Aro, Timo:** Urbaani periferia. Muuttoliiketutkimus maskulaisista tulo- ja lähitömuuttajista 1993–1994. Turku, 1996. 106 s.
- Bahlenberg, Annika:** Nästan hemma. Finsk invandring till Luleå under 1970-talet. Luleå, 1995. 61 s.
- Banton, Michael:** National Variations in Conceptions of Racism. Danmark, 1996. 22 s.
- Bladh, Gabriel:** Finnskogens landskap och människor under fyra sekler. En studie av samhälle och natur i förändring. 1995. 403 s. (Högskolan i Karlstad. Forskningsrapport 95:11)
- Blaschke, Jochen:** New Racism in Germany. Conference Proceedings of the 4th Euro-Conference in Berlin, 30th October to 1th November, 1992. Sonderausgabe. The Berlin Institut for Comparative Social Research. Edition Parabolis, 1996. 29 s.
- Borgegård, Lars-Erik et al.:** Att flytta till glesbygden. Om beskrivningsfaktorer bakom inflyttningen till Nordanstigs kommun. Umeå universitet, 1993. 61 s. (Gerum 20)
- Borgegård, Lars-Erik:** Återvandring från Sverige till Finland efter andra världskriget. En metodologisk studie. Umeå universitet, 1976. 26 s. (Gerum C 11)
- Brunborg, Helge; Eriksen, Siri:** U-landsdemografi i Norge. En kartläggning av u-landsrelevant demografisk forskning. Oslo, Norges forskningsråd, 1996. 93 s.
- Domander, Minna:** Från öst till väst. Tidsbegränsad migration från Ryssland och Balticum till de nordiska länderna – samarbete över gränserna. Köbenhavn, Nordiska Ministerrådet, 1996. 100 s. (TemaNord 1996:547)
- Ekström, Birgitta:** Hangon kylpylä 1879–1939. Hanko, 1994. 181 s. (Hangon museon julkaisusarja 14)
- Engman, Max:** Förvaltningen och utvandringen till Ryssland 1809–1917. Helsinki, Förvaltningshistoriekommissionen, 1995. 275 s. (Hallintohistoriallisia tutkimuksia 20)
- Fischer, Peter A.; Straubhaar, Thomas:** Migration and Economic Integration in the Nordic Common Labour market. Anniversary Issue. 40 Years of the Nordic Common Labour Market. Institut für Wirtschaftspolitik. Universität der Bundeswehr Hamburg. Köbenhavn 1996. 248 p. (Nord 1996:2)
- Flatebo, Roar:** Norske kommuners møte med enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere. En kartlegging og analyse av arbeidet med enslige mindreårige flyktninger i 4 norske kommuner. Oslo, Kommunaldepartementet, 1990. 161 s.
- Forsberg, Fredrik; Forsberg, John:** Släkten Klockars från Malax. Efterkommande till Matts Mattsson Klockars. f. 1828. Släktkrönika & utredning. 1994. 43 s.
- Haapamäki, Saara:** "Språk de e som snöre". En studie av tjugo kurders svenska språkfärdighet. Åbo Akademi, 1995. 211 s. (Skrifter från svenska institutionen vid Åbo Akademi 2)
- Hakapää, Kari:** Uusi kansainvälinen oikeus. Helsinki, Lakimiesliiton kustannus, 1995. 458 s.
- Haltsonen, Päivi:** Verkostot iranilaisten naisten integroitumisen tukena. Turku, 1996. 113 s.
- Hathaway, James C.; Dent, John A.:** Refugee Rights. Report on a Comparative Survey. Ontario, York Lanes Press, 1995. 82 s.
- Heikkonen, Esko:** Reaping the Bounty. McCormick Harvesting Machine Company Turns Abroad, 1878–1902. Helsinki, Suomen Historiallinen Seura, 1995. 319 s. (Bibliotheka Historica 8)
- Henning, Roger:** Från koncentration till spridning. En utvärdering av regionalt utvecklingsarbete i Jämtlands län. Roger Henning, Ingrid Liljenäs. Umeå universitet, 1994. 60 s. (Gerum 21)
- Hettne, Björn; Inotai, András:** The New Regionalism. Implications for Global Development and International Security. Helsinki, United Nations University, 1994. 92 s. (WIDER)
- Hjernø, Jan:** Obedience is the Problem. On Neo-Nazism, Nationalism, Racism and Change in Denmark. Tanska, 1996. 27 s.
- Hjernø, Jan:** Racism, Community and Conflict. Settlement Patterns among New Ethnic Minorities in Denmark. Press. Papers, Migration, 6
- Iggers, Wilma A. und Georg G.:** Autobiographie im Dialog. über jüdische Kindheit und Jugend in Deutschland und Böhmen und über ihre Emigration 1938. Osnabrück, Institut für Migrationsforschung und Interkulturelle Studien, 1996. 32 s. (IMIS-Beiträge, Heft 2/1996)
- Imerslund, Bente:** Finske stedsnavn i Nordreisa. (Kerääjät: Anna-Riitta Lindgren, Petri Hiltunen). Nordreisa kommune, 1993. 208 s.
- Karisto, Antti; Montén, Seppo:** Lukioon vai ei. Tutkimus alueellisista eroista helsinkiläisten lukionkäynnissä ja lukiolakkautusten vaikutuksista. Helsinki, 1996. 130 s. (Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:6)
- Kero, Reino:** Suuren Länteen. Siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin ja Kanadaan. Turku, Siirtolaisuusinstituutti, 1996. 307 s.
- Kivinen, Olli:** EU ei ole kurkkudirektiivi. Helsinki, WSOY, 1994. 164 s.
- Koivukangas, Olavi:** From the Midnight Sun to the Long White Cloud. Finns in New Zealand. Turku, Siirtolaisuusinstituutti, 1996. 397 p. (Migration Studies C 11)
- Komulainen, Ernesti J.:** A Grave in Karelia. New York, 1995. 232 p.
- Kukrus, Ants:** Tööstus-omade õiguskaits. Tallinn, 1995. 303 s.
- Kuosma, Tapio:** Pakolaisen oikeusasema Suomessa. Legal Condition of Refugees in Finland. Helsinki, Lakimiesliiton kustannus, 1993. 128 s.
- Kuosma, Tapio:** Ulkomaalaisen maahan-tulo ja maastalähtö. Tutkimus ulko-

- maalaisvalvonnan oikeudellisesta sääntelystä Suomessa. Helsinki, Lakimiesliiton kustannus, 1992. 405 s.
- Laakkonen, Kirsti:** Ruotsinsuomalaisten siirtolaisten kielillisistä oloista. Turku, 1995. 133 s.
- Laakso, Leena-Kaisa:** Tillbaka i moder jords gröna fämn. En analys av finländska utvandrarens amatörfotografier. Turku, 1996. 139 s.
- Laaksonen, Ilmari:** Sauvon Ylijristneimen Alitalon Emanuel Matinpojan (1803–1880) ja Fredrika Ristontyttären (1814–1864) jälkeläisiä. Turku, 1995. 126 s.
- Lardot, Raisa:** Russa, russa! Helsinki, WSOY, 1994. 238 s.
- Lehtonen, Terhi:** Tuutarista Turkuun. Kansatieteellinen tulkinta Turkuun asettuneen inkerinsuomalaisen elämäntiestä. Turku, 1996. 116 s.
- Leskinen, Christine; Leskinen, Lauri:** Copper Country History. 3000 B.C. 1980. with old photos. Michigan, 1980. 72 p.
- Lundmark, Camilla:** Pensionärernas flyttningar över kommungräns i Sverige under perioden 1972–1992. Umeå universitet, 1995. 99 s. (Gerum 29)
- Luoma, Heikki:** Koparitavas. Juva, WSOY, 1996. 587 s.
- Luostarinen, Reijo:** Internationalization of Finnish Firms and their Response to Global Challenges. Helsinki, United Nations University, 1994. 52 p. (WIDER)
- Maasik, Mari; Halme, Mia:** Suomalaisvirolainen keskustelusanakirja. Soome-estti vestnik. Tallinn, Ilo Print, 1995. 179 s.
- Matikainen, Johanna:** Maahanmuuttajien osallistuminen. Viiden paikkakunnan kokemuksia monikulttuurisuudesta Hämeen läänissä. Helsinki, Sosiaali- ja terveysministeriö, pakolaistoimisto, 1996. 90 s. (STM:n monisteita 1996:2)
- Melin, Harri:** Suunnitelman varjossa. Tutkimus yritysjohtajista Neuvostoliitossa ja Venäjällä. Tampereen yliopisto, 1996. 251 s. (Acta Universitatis Tamperensis A 489)
- Merrit, Louise (Melin):** Early Suisse Creek Immigrants. Seattle, 1995. 251 p.
- Mähönen, Harri; Kauppinen, Jarkko:** Hyvinvoinnin vaikutus väestön pysyvyyteen. Aluerakenteellisten hyvinvointitekijöiden vaikutus väestön stabiilisuuteen. Sonkajärvi, Ylä-Savon Instituutti, 1995. 86 s. (Monisteita; 1/1995)
- Norkia, Raija:** Suomen kiinalaiset. Etninen identifiointi, akkulturoituminen ja siirtokunnan koostumus. Helsinki, 1996. 101 s.
- Numelin, Ragnar:** Ihmisen vaellusvietti. Helsinki, Suomen kirja, 1944. 250 s.
- Oksa, Jukka; Rannikko, Pertti:** Kylä yhteiskunnassa. Esitelmiä Sivakasta ja Rasimäestä. Joensuu 1985. 57 s. (Karjalan tutkimuslaitoksen 11/1985)
- Paavonen, Tapani:** Talouspolitiikka ja työmarkkinakehitys Suomessa toisen maailmansodan jälkeisellä jälleennakennuskaudella vuosina 1944–1950. Turku, 1988. 365 s. (Turun yliopiston julkaisuja C 64)
- Parviainen, Erkki:** Finland's Road to Independence. From an ancient free tribe to a modern independent nation. Lake Worth, FL, 1996. 195 p.
- Pänkälä, Martti:** Arvalla armeijaan. Alavuden 11. reservikomppania 1883–1902. Alavus, Alavus Seura, 1989. 256 s.
- Pättikangas, Eira:** Liian kaukana Amerikan ranta. Karisto, 1995. 263 s.
- Randell, Mari; Siirilä, Seppo:** Teollisen yhteiskunnan murros. restruktuuraation vaikutuksista alue- ja kaupunkirakenteeseen. Tampereen yliopisto, 1994. 61 s. (Aluetieteen laitos. Tiedonantoja 38/1994)
- Rautio, Juhani:** Ähtävästä vuonna 1886 lähteneen JOSSGÄRK-perheen esi-isät ja jälkeläiset, 2. Halikko, 1996. 56 s.
- Riärback, Asser:** Karhurantalaiset. Siirtolaisromani. Suomalaista raivaajahenkeä Kanadan korvessa. Jyväskylä, Gummerus, 1981. 190 s.
- Roos, Saga:** Sadun ja seikkailun Kongo. Elämyksiä päiväntasaajan paratiisissa. Helsinki, WSOY, 1949. 218 s.
- Saarni, Ulla-Majja:** Ulkomaalainen suomalaisessa opiskelijajamamashuollossa. Helsinki, Kansaneläkelaitos, 1996. 224 s. (Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 9)
- Saressalo, Lassi:** Kveenit. Tutkimus erään pohjoisnorjalaisen vähemmistön identiteetistä. Helsinki, 1996. 370 s. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 638)
- Saurio, Simo:** Two-Region Input-Output Study for Core-Ring Relationships in Turku City Region. Turku, 1990. 212 s. (Turun yliopiston julkaisuja B 190)
- Schierup, Carl-Urik:** Multiculturalism, Neo-Racism, and the Changing Welfare State. Nordic Trajectories. Tanska, 1996. 27 p.
- Sevander, Mayme:** Soviet Bondage. Sequel to "Red Exodus". Duluth, Minnesota, 1996. 157 p.
- Stoller, Eleanor Palo:** Sauna, Sisu, and Sibelius. Ethnic Identity Among Finnish Americans. Winter 1996, p. 145–175. (Reprinted from The Sociological Quarterly; 37/1)
- Suikki-Honkanen, Katri:** Los Pacos. Suomalaiskylä Espanjassa. Scripta Ethnologica Aboensia 43. Turun yliopisto. Turku, 1996. 160 s.
- Suni, Minna:** Maahanmuuttajaoppilaiden suomen kielen taito peruskoulun päättövaiheessa. Helsinki, 1996. 136 s. (Opetushallitus, moniste 11/1996)
- Suojanen, Päiviikki:** Kulttuurien tutkijan arki. Kokemuksia omasta ja vieraasta. Jyväskylä. Antrokirjat, 1996. 160 s.
- Svensson, Ronny; Adolffson, Gerd:** Kulturen som drivkraft. Konkreta effekter av nio större kultursatsningar i en region. Torsby, Heidruns förlag, 1995. 247 s.
- Thurner, Arthur W.:** Calumet Copper and People. History of a Michigan Mining Community 1864–1970. Hancock, Michigan, 1974. 108 p.
- Tikkanen, Matti et al.:** Töölönlahden ympäristöhistoria ja veden laadun muutokset pohjasedimenttien kuvastamana. Helsinki, 1996. 96 s. (Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:4)
- Ukkonen, Alfons:** Kalevan Ritarikunnan ja Kalevan Ritarien historiaa 100 vuoden ajalta. Ritarikunta aloitettu toukokuussa 1898. Florida, Kalevan Ritarikunta ja Kalevan Naiset / The Knights and Ladies of Kaleva, 1996. 384 s.
- Vahur, Raid:** Liike-elämän sanakirja suomeesti. Soome-estti ärisönastik. Tallinn, TEA, 1995. 407 s.
- Varti, Riitta Mailis Hellevi:** Korkeakoulusta kotiapulaiseksi. Filippiinilaisten naisten siirtolaisuus Espanjaan. Helsinki, 1996. 144 s.
- Vikat, Andres; Notkola, Veijo:** Keitä he ovat? Virosta ja entisestä Neuvostoliitosta Suomeen muuttaneet vuosina 1988 ja 1992. 2. korjattu painos. Helsinki 1996. 53 s. (Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:3)
- Virta, Erkki:** Finska ungdomar i Värmdö. En studie av välbefinnande och social anpassning. Värmdö, 1996. 27 s.
- Virtanen, John O.:** Suomi-kuvaa luomassa. Muistelmia Amerikan vuosilta 1946–1980. Turku 1996. 279 s.
- Virtaranta, Pertti:** Hauska tutustua. Amerikansuomalaisia tapaamassa. (Jaakko Yli-Paavola, toim.). Helsinki, 1996. 235 s. (Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 651)
- Vuorela-Wiik, Maarit:** Arki uudella asuinalueella. Kallahden asumistyytyväisyys. Helsinki 1995. 109 s. (Helsingin kaupungin tietokeskuksen muistioita 1995:1)
- Wahlström, Riitta:** Suvaitsevuteen kasvattaminen. Erilaisuus on rikkautta. Helsinki, WSOY, 1996. 194 s.
- Wall, Marketta:** Hangon kahviloita, ruokaloita, ravintoloita ja majataloja. Han-

- ko, 1994. 151 s. (Hångon museon julkaisusarja 14)
- Waltari, Toivo:** Finska sjömansmissionen 1875–1925. Helsinki, Finska Sjömansmissionsällskapet, 1925. 723 s.
- Waltari, Toivo:** Merimiespappina Hampurissa. Helsinki, Suomen Merimieslähetysseura, 1912. 94 s.
- Weissglas, Gösta; Alatalo, Marita; Appelblad, Håkan:** Lax i strida strömmar. Sportfisket som regional utvecklingsresurs. Slutrapport från projektet Laxen tillbaka till våra älvar. Umeå universitet, 1996. 208 s. (Gerum 31)
- Wikrén, Gerhar; Sandesjö, Håkan:** Utlänningslagen. Med kommentarer. Stockholm, Allmänna Förlaget. 1990. 394 s.
- Wrench, John:** Migrants and ethnic minorities at the workplace. The interaction of legal and racial discrimination in the European Union. Tanska, 1996. 22 p.
- Yaansah, Edward A. Adiin:** An Analysis of Domestic Legislation to Regulate the Activities of Local and Foreign NGO:s in Croatia, Kenya, Rwanda and Uganda. Annual Report 1993–1994. The Refugee Studies Programme and Centre for Socio-logical Studies, University of Oxford. 3. Third Edition. Oxford, 1995. 197 p.
- Yli-Renko, Kaarina:** Intercultural Finnish Communication in Foreign Language Education. Papers Presented at the First Two Symposia on Finnish Literature in North America. Turun yliopisto, 1993. 138 p. (Faculty of Education, Research Reports A:168)
- Zubrzycki, Jerzy:** Arthur Calwell and the origin of post-war immigration. Canberra, Commonwealth of Australia, 1995. 45 p.
- Zubrzycki, Jerzy:** White Australia. Tolerance and Intolerance in Race Relations. Practical action at the local level. National Museum of Australia, 1995. 20 p. (Occasional Paper.)

TIEDOTTEITA • NOTICES

Call for papers and participants

SCANDINAVIAN AND EUROPEAN MIGRATION TO AUSTRALIA AND NEW ZEALAND

Conference, June 9–11, 1998, Stockholm, Sweden – Turku, Finland

To be arranged by
**Institute of Migration, Turku, Finland, and
 Centre for Research in International Migration and Ethnic Relations,
 University of Stockholm, Sweden**

Tentatively the conference will work two days in Stockholm, including a reception hosted by the Australian Embassy, and then moves by ship to Turku where the conference will continue at the Institute of Migration for a day.

Paper proposals from various disciplines and perspectives are encouraged. The conference themes will be decided on the basis of received abstracts, 1-page abstract and a short CV should be submitted to the organizers by October 1, 1997. On request the organizers will be happy to send letters of invitation to the participants of the conference.

Olavi Koivukangas, Institute of Migration *Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland*
Fax: 358-2-233 3460, Email: olavi.koivukangas@utu.fi, Phone: 358-2-231 7536

Charles Westin, CEIFO, Stockholm University *S-10691 Stockholm, Sweden*
Fax: +46-8-156 720, Email: charles.westin@ceifo.su.se, Phone: +46-8-162 691

Siirtolaisuusinstituutti • Institute of Migration

Hallitus / Administrative Board:

Hallituksen puheenjohtaja / Chairman:
Tom Sandlund, tutkimusjohtaja (SSKH)
Helsingin yliopisto

Muut jäsenet / Other members:

John Hackman, fil. lis.
Åbo Akademi

Ulla-Maria Helaniemi,
ulkoasiainneuvos
Ulkoasiainministeriö

Olli Kultalahti, apulaisprofessori
Tampereen yliopisto

Risto Laakkonen,
neuvotteleva virkamies
Työministeriö

Olli-Pekka Lassila,
ulkosuomalaisyön sihteeri
Kirkkohallituksen ulkomaanasiain osasto

Raimo Narjus, rakennusneuvos
Suomen Kuntaliitto

Heikki Silpola, suunnittelusihteeri
Turun kaupunki

Ismo Söderling,
Väestöntutkimuslaitoksen johtaja
Väestöliitto

Keijo Virtanen, professori
Turun yliopisto

Asiantuntijajäsen:
Pekka Perttula, kunnanjohtaja
Peräseinäjoen kunta

Henkilökunta / Staff:

Olavi Koivukangas
johtaja / Director

Kalevi Korpela
tutkimuspäällikkö / Research Director

Maija-Liisa Kalhama
osastosihteeri / Departmental Secretary

Seija Sirkiä
toimistosihteeri / Bureau Secretary

Piija Huhtala
vs. toimistovirkailija / Office Assistant

Taimi Sainio
va. kirjastovirkailija / Librarian

Jouni Korkiasaari
erikoistutkija / Senior Research Officer

*Timo Jaakkola, Kaisa Kilpeläinen,
Eve Kyntäjä, Juha Niemelä, Ossi Viita*
tutkijat / Research Officers

Matti Kumpulainen
siirtolaisrekisterisihteeri / Registrar
Emigrant Register

*Sirkka-Liisa Laurila,
Elisabeth Uschanov*
siirtolaisrekisterivirkailijat /
Emigrant Register Officers

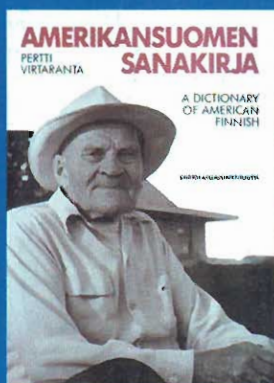
Outi Liedes
aluesihteeri / Regional Coordinator
Pohjanmaan aluekeskus /
Regional Centre of Ostrobothnia

Reino Kero: **Suureen Länteen. Siirtolaisuus Suomesta Yhdysvaltoihin ja Kanadaan.** Turku 1996, 307 sivua.

Suurelle yleisölle tarkoitettu tietoteos Suomen siirtolaisuudesta Pohjois-Amerikkaan. Edustava, kovakantinen ja runsaasti kuvitettu teos, jossa henkilöhakemisto.

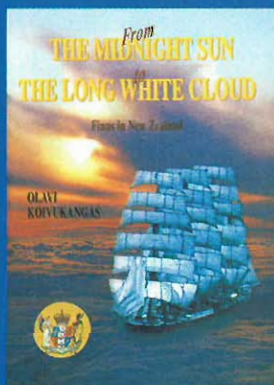
Suoramyyntihinta 150 mk / Price USD 30.

Pertti Virtaranta: **Amerikansuomen sanakirja. A Dictionary of American Finnish.** Vammala 1992, 329 s.

Erinomainen lahjakirja amerikansuomalaisille tai siirtolaisiksi läheneiden sukulaisille.

Suoramyyntihinta 200 mk / Price USD 50.

Olavi Koivukangas: **From the Midnight Sun to the Long White Cloud – Finns in New Zealand.** Turku 1996, 397 s.

Runsaasti kuvitettu, kovakantinen Uuden-Seelannin suomalaisten historia henkilöhakemistoinen.

Suoramyyntihinta 120 mk / Price USD 25 / NZD 35.

Tilaukset / Orders

Siirtolaisuusinstituutti

Piispankatu 3, 20500 Turku, Finland

Puh.: 02-23 17 536, fax: 02-23 33 460

E-mail: Piija.Huhtala@utu.fi